

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконав:

студент 4 курсу групи 472-3
денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування та
фондовий ринок»

Гамага **Олександр**
Олександрович_____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Марусяк Наталія Леонідівна _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ червня 2026 р.*

*Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ доц. Харабара В.М.*

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи фінансової безпеки підприємства	6
1.1. Сутність та значення фінансової безпеки підприємства	6
1.2. Складові фінансової безпеки підприємства та фактори її формування	11
1.3. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства	17
Розділ 2. Оцінка фінансової безпеки МКП «Чернівцетеплокомуненерго»	24
2.1. Особливості формування фінансових ресурсів та забезпечення фінансової стійкості міського комунального підприємства	24
2.2. Аналіз структури майна підприємства та її впливу на ліквідність і платоспроможність	37
2.3. Оцінка результативності та ефективності господарської діяльності підприємства	45
Розділ 3. Напрями підвищення фінансової безпеки МКП «Чернівцетеплокомуненерго»	50
3.1. Основні загрози фінансовій безпеці підприємства та їх вплив на його діяльність	50
3.2. Шляхи зміцнення фінансової безпеки МКП «Чернівцетеплокомуненерго»	55
Висновки	61
Список використаних джерел	67
Додатки	

ВСТУП

В умовах сучасної економічної нестабільності, зростання фінансових ризиків, інфляційних процесів, воєнного стану та посилення кризових явищ у національній економіці особливого значення набуває проблема забезпечення фінансової безпеки підприємств. Від рівня фінансової безпеки залежить здатність суб'єкта господарювання стабільно функціонувати, своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання, підтримувати належний рівень ліквідності, платоспроможності та ефективності діяльності. Особливо актуальною ця проблема є для підприємств комунальної сфери, діяльність яких має важливе соціально-економічне значення та безпосередньо впливає на забезпечення життєдіяльності населення.

Підприємства теплокомуненергетики функціонують в умовах високої капіталомісткості, значної залежності від тарифної політики держави, постійного зростання вартості енергоресурсів та обмеженості власних фінансових ресурсів. У таких умовах питання зміцнення фінансової безпеки, забезпечення фінансової стійкості, ліквідності та ефективності діяльності набувають особливої актуальності. Недостатній рівень фінансової безпеки може призводити до втрати платоспроможності, зростання кредиторської заборгованості, накопичення збитків та погіршення якості надання комунальних послуг.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю оцінки сучасного стану фінансової безпеки комунальних підприємств та розроблення практичних заходів щодо її зміцнення на прикладі МКП «Чернівцітеплокомуненерго».

Проблематика фінансової безпеки підприємств знайшла широке відображення у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Значний внесок у розвиток теоретичних і методичних засад забезпечення фінансової безпеки зробили такі вчені, як І. Бланк, Л. Лігоненко, В. Геєць, М. Єрмошенко, О. Терещенко, А. Поддєрьогін, С. Покропивний, В. Савчук та інші. У працях

науковців розкрито сутність фінансової безпеки, визначено її складові, фактори впливу, методичні підходи до оцінки та напрями забезпечення фінансової стійкості підприємств. Водночас питання забезпечення фінансової безпеки підприємств комунальної сфери, зокрема підприємств теплопостачання, потребують подальших досліджень з урахуванням сучасних економічних умов та специфіки їх функціонування.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів фінансової безпеки підприємства, оцінка рівня фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» та розробка заходів щодо її підвищення.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі завдання:

- дослідити сутність та значення фінансової безпеки підприємства;
- охарактеризувати складові фінансової безпеки та фактори її формування;
- узагальнити методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства;
- проаналізувати особливості формування фінансових ресурсів МКП «Чернівцітеплокомуненерго» та оцінити його фінансову стійкість;
- здійснити аналіз структури майна, ліквідності та платоспроможності підприємства;
- дослідити результативність та ефективність господарської діяльності підприємства;
- визначити основні загрози фінансовій безпеці МКП «Чернівцітеплокомуненерго»;
- розробити заходи щодо зміцнення фінансової безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення фінансової безпеки комунального підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти оцінки й підвищення рівня фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго».

Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. У процесі дослідження використано

методи аналізу та синтезу - для вивчення сутності фінансової безпеки; системного підходу - для дослідження складових фінансової безпеки підприємства; економічного та фінансового аналізу - для оцінки фінансового стану підприємства; методи порівняння, групування та узагальнення - для аналізу динаміки фінансових показників; табличний і графічний методи - для наочного представлення результатів дослідження.

Теоретичною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблем фінансової безпеки підприємств, фінансового аналізу, управління фінансовими ресурсами та забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Також у роботі використано нормативно-правові акти України, матеріали Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, наукові статті, монографії та інші джерела.

Інформаційну базу дослідження становлять фінансова звітність МКП «Чернівцітеплокомуненерго» за 2023–2025 роки, статистичні матеріали, офіційні дані підприємства, нормативно-правові документи, матеріали наукових публікацій та електронні інформаційні ресурси.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих заходів щодо зміцнення фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» з метою підвищення рівня фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та ефективності господарської діяльності підприємства. Результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності підприємств комунальної сфери, а також у навчальному процесі при викладанні дисциплін фінансового спрямування.

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, основної частини, висновків і додатків. Робота містить 13 таблиць, 5 рисунків, 4 додатки. Загальний обсяг роботи становить 71 сторінку. Список використаних джерел становить 38 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та значення фінансової безпеки підприємства

Фінансова безпека підприємства в сучасних умовах господарювання виступає однією з ключових категорій економічної науки та практики управління, що зумовлено зростанням нестабільності зовнішнього середовища, посиленням конкуренції та впливом глобалізаційних процесів. У науковій літературі зазначається, що фінансова безпека є важливою складовою економічної безпеки підприємства, яка забезпечує його стійке функціонування та розвиток у довгостроковій перспективі.

Сутність фінансової безпеки підприємства розкривається через систему економічних відносин, що виникають у процесі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, охоплюючи як внутрішні фінансові процеси, так і взаємодію підприємства із зовнішнім економічним середовищем. У цьому контексті фінансова безпека є не ізольованою характеристикою, а інтегрованою категорією, що відображає результат функціонування всієї фінансової системи підприємства. Вона формується під впливом управлінських рішень щодо структури капіталу, політики фінансування, інвестиційної діяльності, управління грошовими потоками та витратами. Водночас фінансова безпека характеризує рівень захищеності фінансових інтересів суб'єкта господарювання від внутрішніх і зовнішніх загроз, що можуть порушити стабільність його діяльності або призвести до втрати фінансової рівноваги. До таких загроз належать як макроекономічні чинники, зокрема інфляційні процеси, нестабільність фінансових ринків, зміни податкового законодавства, так і внутрішні диспропорції, пов'язані з неефективним використанням ресурсів, недосконалою фінансовою політикою чи помилками в управлінні [32].

У сучасних умовах господарювання фінансова безпека дедалі більше розглядається як динамічна категорія, що поєднує ознаки стану та процесу. Як стан вона відображає певний рівень фінансової стійкості підприємства на конкретний момент часу, який може бути оцінений за допомогою системи фінансових показників, таких як ліквідність, платоспроможність, рентабельність і ділова активність. Водночас як процес фінансова безпека передбачає безперервну діяльність щодо забезпечення цього стану шляхом реалізації комплексу управлінських заходів. Йдеться про формування адаптивної фінансової політики, впровадження ефективних механізмів контролю, моніторингу та аналізу ризиків, а також своєчасне реагування на зміни зовнішнього середовища. Саме така подвійна природа фінансової безпеки зумовлює необхідність її розгляду як цілісної системи управління, спрямованої на підтримання рівноваги між ризиком і дохідністю [20].

Важливим є також те, що фінансова безпека підприємства безпосередньо пов'язана із забезпеченням зростання його ринкової вартості. У цьому аспекті вона виступає інструментом реалізації стратегічних цілей підприємства, оскільки ефективне управління фінансовими ресурсами та ризиками сприяє підвищенню інвестиційної привабливості, зміцненню конкурентних позицій і забезпеченню довгострокової стабільності. Своєчасне виявлення потенційних загроз і їх нейтралізація дозволяє уникати кризових явищ, мінімізувати фінансові втрати та підтримувати безперервність господарської діяльності. Таким чином, фінансова безпека набуває не лише захисної, а й розвиткувальної функції, сприяючи ефективному функціонуванню підприємства в умовах невизначеності [35].

Важливим аспектом є багатогранність підходів до трактування цієї категорії, що зумовлено складністю та багатоаспектністю фінансових відносин. У науковій літературі сформувалося декілька концептуальних підходів до визначення фінансової безпеки підприємства. Зокрема, представники ресурсного підходу акцентують увагу на достатності та ефективності використання фінансових ресурсів як основи забезпечення

безпеки. У межах цього підходу фінансова безпека розглядається як здатність підприємства формувати достатній обсяг фінансових ресурсів для покриття своїх зобов'язань і фінансування розвитку. Прихильники результативного підходу, у свою чергу, визначають фінансову безпеку через досягнення певного рівня фінансових показників, які свідчать про стабільність і ефективність діяльності підприємства [20].

Частина науковців розглядає фінансову безпеку як стан фінансової рівноваги підприємства, що характеризується оптимальним співвідношенням між активами і пасивами, доходами і витратами, власним і позиковим капіталом. Такий підхід дозволяє оцінити рівень фінансової безпеки через систему кількісних показників, що є важливим для практичного застосування. Водночас інші дослідники акцентують увагу на функціональному підході, визначаючи фінансову безпеку як здатність підприємства ефективно використовувати фінансові ресурси, забезпечувати безперервність грошових потоків і протидіяти загрозам. У межах цього підходу ключове значення має якість фінансового менеджменту, рівень організації фінансової роботи та здатність підприємства до адаптації [23].

У наукових працях також підкреслюється, що фінансова безпека є результатом ефективного управління фінансовими потоками, яке передбачає узгодженість між надходженнями і витратами, забезпечення ліквідності та платоспроможності, а також оптимізацію структури капіталу. Такий підхід дозволяє розглядати фінансову безпеку як інтегральний показник ефективності фінансової діяльності підприємства. Водночас він акцентує увагу на необхідності впровадження сучасних методів фінансового аналізу, планування та контролю, які забезпечують своєчасне виявлення проблем і прийняття обґрунтованих управлінських рішень [5].

Узагальнення наукових підходів дозволяє глибше зрозуміти зміст фінансової безпеки підприємства та виокремити її ключові характеристики. Передусім вона є невід'ємною складовою економічної безпеки, що визначає рівень фінансової стійкості підприємства та його здатність протистояти

негативним впливам. Водночас фінансова безпека відображає потенціал підприємства до саморозвитку, оскільки ефективне управління фінансовими ресурсами створює передумови для інвестиційної діяльності, впровадження інновацій і розширення масштабів діяльності. Важливою характеристикою є також адаптивність фінансової системи підприємства, яка проявляється у здатності швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища та трансформувати фінансову політику відповідно до нових умов.

Крім того, фінансова безпека передбачає наявність ефективної системи управління фінансовими ризиками та загрозами, яка включає ідентифікацію, оцінку та мінімізацію ризиків. Це вимагає використання сучасних інструментів ризик-менеджменту, що дозволяють підвищити обґрунтованість управлінських рішень і знизити рівень невизначеності. Важливим аспектом є також забезпечення фінансової рівноваги, що досягається шляхом підтримання балансу між доходами і витратами, оптимізації структури капіталу та раціонального використання фінансових ресурсів. Саме така рівновага є основою стабільності та довгострокового розвитку підприємства.

Значення фінансової безпеки підприємства особливо зростає в умовах нестабільності економіки, що підтверджується сучасними дослідженнями. Зокрема, підкреслюється, що посилення ризиків і загроз у фінансовій сфері робить проблему забезпечення фінансової безпеки однією з ключових для підприємств різних галузей. У таких умовах підприємства повинні формувати ефективні механізми управління фінансовою безпекою, що дозволяють мінімізувати негативний вплив зовнішніх і внутрішніх факторів.

Фінансова безпека підприємства виконує низку важливих функцій у системі його управління. Передусім вона забезпечує стабільність фінансового стану, що є необхідною умовою безперервності господарської діяльності. Крім того, вона сприяє підвищенню інвестиційної привабливості підприємства, що дозволяє залучати додаткові фінансові ресурси для розвитку. Важливо також відзначити, що фінансова безпека створює передумови для підвищення

конкурентоспроможності підприємства на ринку, оскільки забезпечує ефективне використання ресурсів і зниження ризиків.

Особливе значення фінансова безпека має у забезпеченні стратегічного розвитку підприємства. Вона виступає основою для формування довгострокової фінансової політики, яка спрямована на досягнення стійкого економічного зростання. У цьому контексті фінансова безпека розглядається як інструмент реалізації стратегічних цілей підприємства, що дозволяє забезпечити баланс між поточними і перспективними інтересами. Як зазначається у наукових джерелах, ефективна система фінансової безпеки сприяє підвищенню фінансової стійкості, раціональному використанню ресурсів і уникненню кризових ситуацій.

Слід підкреслити, що фінансова безпека підприємства є динамічною категорією, яка змінюється під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. До внутрішніх факторів належать структура капіталу, ефективність управління фінансами, рівень витрат і доходів, а також фінансова дисципліна. Зовнішні фактори включають макроекономічну ситуацію, податкову політику, рівень інфляції, конкуренцію та інші чинники. У сучасних умовах важливу роль відіграють також процеси цифровізації, які створюють нові можливості і водночас нові ризики для забезпечення фінансової безпеки підприємств.

У науковій літературі також наголошується на взаємозв'язку фінансової безпеки з іншими складовими економічної безпеки підприємства. Зокрема, фінансова безпека тісно пов'язана з виробничою, інноваційною, кадровою та інформаційною безпекою. Від рівня фінансової безпеки залежить можливість підприємства інвестувати в розвиток виробництва, впровадження інновацій та підвищення кваліфікації персоналу. Таким чином, фінансова безпека виступає базисом для забезпечення комплексної економічної безпеки підприємства.

Узагальнюючи наукові підходи, можна зробити висновок, що фінансова безпека підприємства є складною багатокомпонентною категорією, яка відображає стан захищеності фінансових інтересів, здатність до ефективного функціонування та розвитку, а також рівень протидії ризикам і загрозам. Її

значення полягає у забезпеченні стабільності діяльності підприємства, підвищенні його конкурентоспроможності та створенні умов для довгострокового розвитку. Саме тому формування ефективної системи фінансової безпеки є одним із ключових завдань сучасного менеджменту підприємств.

Таким чином, фінансова безпека підприємства виступає фундаментальною основою його стабільного розвитку, забезпечуючи не лише захист від ризиків і загроз, але й створюючи передумови для ефективного функціонування та досягнення стратегічних цілей у довгостроковій перспективі.

1.2. Складові фінансової безпеки підприємства та фактори її формування

Фінансова безпека підприємства як складна багаторівнева економічна категорія формується під впливом системи взаємопов'язаних складових, які відображають різні аспекти фінансової діяльності суб'єкта господарювання. У наукових дослідженнях наголошується, що фінансова безпека не є однорідним явищем, а виступає результатом взаємодії окремих функціональних підсистем, кожна з яких виконує специфічну роль у забезпеченні фінансової стійкості та стабільності підприємства. Саме тому її доцільно розглядати як цілісну систему, в якій окремі елементи перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності.

У сучасній економічній літературі фінансова безпека підприємства розглядається як ключова складова загальної економічної безпеки, що визначає здатність підприємства протистояти ризикам, забезпечувати ефективне використання фінансових ресурсів і підтримувати фінансову рівновагу. Фінансово-економічна безпека підприємства формується через систему взаємопов'язаних компонентів, які охоплюють управління ресурсами,

ризиками та стратегічним розвитком підприємства, а також залежать від численних зовнішніх і внутрішніх факторів [36].

Складові фінансової безпеки підприємства традиційно пов'язують із ключовими напрямками фінансової діяльності, які забезпечують безперервність функціонування суб'єкта господарювання та його здатність до розвитку в умовах невизначеності. Однією з базових складових є забезпечення платоспроможності та ліквідності, що відображає здатність підприємства своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання перед контрагентами, державою та фінансовими установами. Ця складова є критично важливою, оскільки саме вона формує рівень довіри до підприємства з боку партнерів, кредиторів і інвесторів, а також визначає його фінансову стабільність у короткостроковому періоді. У наукових дослідженнях підкреслюється, що недостатній рівень ліквідності може призвести до виникнення кризових ситуацій, навіть за умов загальної прибутковості діяльності, що свідчить про необхідність постійного контролю за грошовими потоками та структурою оборотних активів [32].

Іншим важливим елементом фінансової безпеки є фінансова стійкість, яка характеризує здатність підприємства підтримувати оптимальну структуру капіталу, забезпечувати достатній рівень власних фінансових ресурсів та зберігати фінансову незалежність. Вона відображає довгострокову здатність підприємства функціонувати без загрози банкрутства, ефективно реагуючи на зміни зовнішнього середовища. Фінансова стійкість визначається співвідношенням власного і позикового капіталу, рівнем фінансового левереджу, а також ефективністю використання ресурсів. У цьому контексті українські науковці наголошують, що забезпечення фінансової стійкості є ключовою умовою формування стійких конкурентних позицій підприємства та його адаптації до змін економічного середовища [35].

Не менш значущою складовою фінансової безпеки є прибутковість та ефективність використання фінансових ресурсів, які визначають результативність господарської діяльності підприємства. Високий рівень

рентабельності створює передумови для самофінансування, формування резервів, покриття ризиків та реалізації інвестиційних проєктів. У цьому аспекті фінансова безпека безпосередньо пов'язана зі здатністю підприємства генерувати стабільні грошові потоки та забезпечувати приріст власного капіталу. Як зазначається у дослідженнях, рівень фінансової безпеки підприємств значною мірою залежить від їхньої здатності забезпечувати ефективне функціонування на основі достатнього обсягу фінансових ресурсів і підтримувати належний рівень прибутковості [11].

Важливою складовою фінансової безпеки виступає також управління фінансовими ризиками, яке охоплює комплекс заходів щодо їх ідентифікації, оцінки та мінімізації. У сучасних умовах господарювання, що характеризуються високим рівнем нестабільності та невизначеності, ефективна система ризик-менеджменту є необхідною умовою забезпечення фінансової стабільності підприємства. Вона передбачає використання сучасних аналітичних інструментів, методів прогнозування та сценарного аналізу, що дозволяють своєчасно реагувати на потенційні загрози. Українські наукові джерела підкреслюють, що фінансова безпека формується через інтеграцію різних функцій управління, серед яких фінансовий аналіз, планування, контроль та управління ліквідністю займають центральне місце [5].

Крім того, важливою складовою фінансової безпеки є інвестиційна складова, яка відображає здатність підприємства забезпечувати ефективне вкладення фінансових ресурсів у розвиток, модернізацію виробництва та впровадження інновацій. Інвестиційна діяльність визначає перспективи довгострокового розвитку підприємства, його конкурентоспроможність і ринкову позицію. Раціональна інвестиційна політика дозволяє підприємству не лише підтримувати існуючий рівень діяльності, але й формувати стратегічні переваги, що особливо важливо в умовах динамічних змін зовнішнього середовища. У наукових працях зазначається, що недостатній

рівень інвестиційної активності може обмежувати можливості розвитку підприємства та знижувати його фінансову стійкість [36].

Суттєвим елементом фінансової безпеки є також інформаційно-аналітичне забезпечення фінансового управління, яке формує основу для прийняття ефективних управлінських рішень. Якісна, своєчасна та достовірна фінансова інформація дозволяє оцінювати поточний стан підприємства, виявляти негативні тенденції, прогнозувати майбутні результати та розробляти заходи щодо підвищення ефективності діяльності. У цьому контексті важливе значення має розвиток системи фінансового аналізу, планування та внутрішнього контролю, що забезпечує прозорість фінансових процесів і знижує рівень невизначеності. Сучасні дослідження підкреслюють, що інформаційно-аналітична складова є невід'ємною частиною системи фінансової безпеки, оскільки саме вона забезпечує основу для ефективного управління фінансовими ресурсами та ризиками [23].

Розглядаючи фінансову безпеку підприємства, необхідно враховувати, що її формування є результатом комплексного впливу численних факторів, які взаємодіють між собою та формують умови функціонування суб'єкта господарювання. У науковій літературі усталеним є підхід до їх поділу на зовнішні та внутрішні, що дозволяє більш глибоко дослідити джерела загроз і можливостей для підприємства. Такий підхід забезпечує системне бачення процесів формування фінансової безпеки та сприяє розробці ефективних управлінських рішень.

Зовнішні фактори визначаються станом макроекономічного середовища, в якому функціонує підприємство, і значною мірою не піддаються безпосередньому впливу з боку самого суб'єкта господарювання. До них належать загальноєкономічна ситуація в країні, динаміка валового внутрішнього продукту, рівень інфляції, валютні коливання, податкова та бюджетна політика держави, розвиток фінансового ринку, рівень конкуренції, а також політична стабільність. Усі ці чинники формують зовнішнє середовище функціонування підприємства і визначають рівень його

фінансових можливостей та обмежень. Макроекономічні умови є визначальними для формування фінансової стійкості підприємств, оскільки впливають на доступ до фінансових ресурсів, рівень витрат і загальну ділову активність [36].

Особливого значення в сучасних умовах набуває вплив воєнних дій на фінансову безпеку підприємств України. Воєнний стан спричиняє суттєве зростання невизначеності, що проявляється у порушенні виробничих і логістичних ланцюгів, зниженні платоспроможного попиту, обмеженні доступу до фінансових ресурсів та зростанні витрат підприємств. Крім того, відбувається зниження інвестиційної активності, що негативно впливає на можливості розвитку підприємств у довгостроковій перспективі. У наукових працях підкреслюється, що в умовах воєнної економіки підприємства змушені адаптувати свою фінансову політику, посилювати контроль за витратами та впроваджувати антикризові механізми управління [20].

Водночас розвиток глобалізаційних процесів та інтеграція України у світову економіку зумовлюють посилення впливу міжнародних факторів, таких як коливання світових фінансових ринків, зміни у міжнародній торгівлі, доступ до зовнішніх джерел фінансування та транснаціональна конкуренція. У цих умовах фінансова безпека підприємства залежить не лише від внутрішніх можливостей, але й від здатності адаптуватися до змін глобального економічного середовища.

Внутрішні фактори формування фінансової безпеки пов'язані з особливостями діяльності самого підприємства та рівнем ефективності його управління. Вони є більш контрольованими та піддаються впливу з боку менеджменту, що робить їх ключовим об'єктом управління. До внутрішніх факторів належать структура капіталу, співвідношення власних і позикових ресурсів, рівень фінансової дисципліни, ефективність використання активів, якість управління грошовими потоками, а також організація бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю. Важливе значення має також стратегія

розвитку підприємства, яка визначає напрями використання фінансових ресурсів і рівень ризиків, що приймаються підприємством.

Особливу роль у формуванні фінансової безпеки відіграє якість фінансового менеджменту, яка визначає здатність підприємства своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища та ефективно використовувати наявні ресурси. Ефективне управління фінансами є ключовою передумовою забезпечення фінансової стійкості підприємства та підвищення його конкурентоспроможності [35]. У цьому контексті важливого значення набуває впровадження сучасних методів фінансового аналізу, бюджетування та контролінгу, які дозволяють підвищити обґрунтованість управлінських рішень.

Не менш важливим є кадровий фактор, оскільки саме від професійного рівня управлінського персоналу залежить здатність підприємства забезпечувати ефективне функціонування фінансової системи. Кваліфіковані фахівці здатні своєчасно виявляти ризики, оцінювати їх вплив та розробляти заходи щодо їх мінімізації. У сучасних умовах підвищується значення компетенцій у сфері фінансового аналізу, ризик-менеджменту та стратегічного планування, що визначає конкурентні переваги підприємства.

У наукових дослідженнях підкреслюється, що сучасні фактори формування фінансової безпеки підприємства набувають дедалі більшої складності та багатовимірності. Зокрема, поряд із традиційними економічними чинниками зростає вплив нових викликів, пов'язаних із цифровізацією економіки, розвитком фінансових технологій та посиленням інформаційних ризиків. Цифрова трансформація створює нові можливості для підвищення ефективності фінансового управління, але водночас підвищує ризики кіберзагроз, втрати даних і фінансових шахрайств. У цьому контексті забезпечення фінансової безпеки потребує впровадження сучасних інформаційних систем і підвищення рівня кіберзахисту [23]

Важливим є також взаємозв'язок між окремими складовими фінансової безпеки та факторами її формування. Кожна складова перебуває під впливом

певних факторів, які можуть як посилювати, так і послаблювати її рівень. Наприклад, ліквідність підприємства значною мірою залежить від ефективності управління грошовими потоками та стану фінансового ринку, тоді як фінансова стійкість визначається структурою капіталу та доступом до фінансових ресурсів. Така взаємозалежність зумовлює необхідність комплексного підходу до забезпечення фінансової безпеки, який передбачає врахування всіх аспектів фінансової діяльності підприємства.

Отже, складові фінансової безпеки підприємства утворюють цілісну систему, яка забезпечує стабільність його функціонування та розвиток у довгостроковій перспективі. Водночас ефективність цієї системи значною мірою залежить від впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, які визначають умови функціонування підприємства та рівень його фінансової стійкості. Саме тому формування фінансової безпеки підприємства потребує системного підходу, що передбачає інтеграцію всіх складових фінансової діяльності та врахування багатогранності факторів, які впливають на її рівень.

1.3. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства

Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства є одним із ключових елементів системи управління його економічною діяльністю, оскільки дозволяє своєчасно виявляти загрози, визначати слабкі місця у фінансовій системі та формувати обґрунтовані управлінські рішення. У сучасній економічній науці сформувалася значна кількість методичних підходів до оцінки фінансової безпеки, що зумовлено складністю цієї категорії, її багатовимірністю та необхідністю врахування різноманітних факторів впливу.

Фінансова безпека підприємства не може бути оцінена за допомогою одного універсального показника, оскільки вона охоплює різні аспекти фінансової діяльності, зокрема ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість, прибутковість, ділову активність та рівень фінансових ризиків. Саме

тому у наукових дослідженнях переважає комплексний підхід, який передбачає використання системи взаємопов'язаних показників. Як зазначається у працях Державний податковий університет, ефективна оцінка фінансової безпеки підприємства має базуватися на поєднанні аналітичних методів, що дозволяють враховувати як кількісні, так і якісні характеристики фінансового стану [20].

Одним із найпоширеніших методичних підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства є індикаторний підхід, який ґрунтується на системному аналізі фінансових показників, що відображають різні аспекти діяльності суб'єкта господарювання. Його сутність полягає у визначенні системи ключових індикаторів, для яких встановлюються нормативні або граничні значення, що відповідають безпечному рівню функціонування підприємства. Порівняння фактичних значень показників із такими нормативами дозволяє не лише оцінити поточний рівень фінансової безпеки, але й своєчасно виявити відхилення, які можуть свідчити про наявність потенційних загроз або негативних тенденцій.

У межах індикаторного підходу особлива увага приділяється показникам ліквідності, що характеризують здатність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання, коефіцієнтам фінансової незалежності, які відображають рівень автономії підприємства від зовнішніх джерел фінансування, а також показникам рентабельності та оборотності активів, що свідчать про ефективність використання ресурсів. Водночас важливим є не лише аналіз окремих показників, але й їх динаміки та взаємозв'язку, що дозволяє сформулювати більш об'єктивне уявлення про фінансовий стан підприємства. Індикаторний підхід є ефективним інструментом діагностики фінансового стану, однак його застосування потребує адаптації до галузевих особливостей, масштабів діяльності підприємства та специфіки економічного середовища [22].

Разом із тим, індикаторний підхід має певні обмеження, пов'язані з тим, що він не завжди дозволяє врахувати комплексний вплив усіх факторів на

фінансову безпеку підприємства. Саме тому в сучасних дослідженнях значного поширення набув інтегральний підхід, який передбачає формування узагальнюючого показника на основі сукупності часткових індикаторів. Такий підхід дає змогу узагальнити різноспрямовані характеристики фінансової діяльності підприємства в одному інтегральному показнику, що значно спрощує процес оцінювання та прийняття управлінських рішень.

Формування інтегрального показника зазвичай здійснюється шляхом нормування окремих показників, що дозволяє привести їх до єдиної шкали виміру, визначення вагових коефіцієнтів залежно від значущості кожного показника, а також обчислення узагальнюючого індексу. Такий підхід дозволяє врахувати не лише рівень окремих показників, але й їх взаємозв'язок та вплив на загальний стан фінансової безпеки підприємства. Інтегральні методи оцінки забезпечують більш комплексний підхід до аналізу фінансової безпеки, дозволяючи врахувати багатofакторність цього явища та підвищити точність оцінювання [35].

Поряд із цим важливе місце займає ресурсно-функціональний підхід, який передбачає оцінку фінансової безпеки через аналіз ефективності використання фінансових ресурсів і результативності виконання основних функцій фінансового менеджменту. У межах цього підходу фінансова безпека розглядається як результат ефективного управління фінансовими потоками, структурою капіталу, інвестиційною діяльністю та фінансовими ризиками. Особлива увага приділяється здатності підприємства забезпечувати оптимальне співвідношення між доходами і витратами, підтримувати достатній рівень ліквідності та фінансової стійкості, а також ефективно використовувати наявні ресурси для досягнення стратегічних цілей.

Ресурсно-функціональний підхід дозволяє оцінити не лише поточний рівень фінансової безпеки, але й потенціал підприємства щодо її забезпечення у майбутньому, що є особливо важливим в умовах динамічного економічного середовища. Ефективне управління фінансовими ресурсами є основою

формування стійкої фінансової безпеки підприємства та передумовою його довгострокового розвитку [36].

Важливим напрямом розвитку методичних підходів до оцінки фінансової безпеки є використання економіко-математичних моделей, які дозволяють підвищити об'єктивність та точність оцінювання, а також врахувати вплив різноманітних факторів. Зокрема, широко застосовуються моделі дискримінантного аналізу, що дозволяють оцінити ймовірність банкрутства підприємства, багатфакторні регресійні моделі, які дають змогу визначити залежність фінансової безпеки від ключових факторів, а також методи багатокритеріальної оптимізації, що забезпечують вибір найкращих управлінських рішень за умов обмежених ресурсів.

Застосування економіко-математичних методів дозволяє не лише оцінити поточний рівень фінансової безпеки, але й здійснювати прогнозування її зміни в майбутньому, що є важливим для стратегічного управління підприємством. Використання сучасних математичних інструментів сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень, дозволяє зменшити рівень невизначеності та забезпечити більш ефективне управління фінансовими ризиками [23].

Сучасні підходи до оцінки фінансової безпеки підприємства дедалі більше виходять за межі виключно кількісного аналізу та передбачають комплексне врахування якісних характеристик, які суттєво впливають на загальний рівень фінансової стійкості та захищеності підприємства. У науковій літературі підкреслюється, що фінансова безпека не може бути повністю відображена лише через систему фінансових коефіцієнтів, оскільки значна частина ризиків і загроз формується на рівні управлінських процесів, організаційної структури та стратегічного планування. Саме тому все більшого значення набуває оцінка таких аспектів, як рівень організації фінансового менеджменту, якість прийняття управлінських рішень, ефективність внутрішньої фінансової політики, а також здатність

підприємства до стратегічного прогнозування та адаптації до змін зовнішнього середовища.

Особливу роль у сучасних методичних підходах відіграє ефективність системи внутрішнього контролю, яка забезпечує своєчасне виявлення фінансових відхилень, запобігання нераціональному використанню ресурсів та мінімізацію ризиків фінансових втрат. У цьому контексті внутрішній контроль розглядається як важливий елемент системи фінансової безпеки, що дозволяє забезпечити прозорість фінансових процесів і підвищити рівень довіри до фінансової звітності підприємства. Не менш важливим є рівень розвитку ризик-менеджменту, який охоплює ідентифікацію, оцінювання та управління фінансовими ризиками, що виникають у процесі господарської діяльності. Ефективна система управління ризиками дозволяє підприємству своєчасно реагувати на потенційні загрози та зменшувати їх негативний вплив на фінансову стабільність.

Значну увагу в сучасних дослідженнях приділяють також якості стратегічного планування, оскільки саме воно визначає довгострокову траєкторію розвитку підприємства та рівень його фінансової стійкості. Стратегічне планування дозволяє узгодити фінансові ресурси з цілями розвитку, забезпечити збалансованість між доходами та витратами, а також сформувати резерви для подолання можливих кризових явищ. У наукових працях українських дослідників наголошується, що ефективність фінансової безпеки значною мірою залежить від якості стратегічного управління, яке інтегрує фінансові, виробничі та інвестиційні рішення в єдину систему розвитку підприємства [22.]

Важливо зазначити, що врахування якісних характеристик є особливо актуальним в умовах високої економічної невизначеності, коли традиційні фінансові показники не завжди здатні повною мірою відобразити реальний стан фінансової безпеки підприємства. У таких умовах значного поширення набувають експертні методи оцінювання, які ґрунтуються на залученні фахівців для аналізу фінансового стану підприємства з урахуванням

специфіки його діяльності, галузевих особливостей та зовнішнього середовища. Експертні методи дозволяють врахувати суб'єктивні фактори, які не можуть бути формалізовані у вигляді кількісних показників, але мають суттєвий вплив на рівень фінансової безпеки.

Окремого розгляду потребує пороговий підхід до оцінки фінансової безпеки, який базується на визначенні критичних значень фінансових показників. Суть цього підходу полягає у встановленні граничних рівнів, перевищення або недосягнення яких сигналізує про виникнення загроз фінансовій безпеці підприємства. Такий підхід широко використовується у практиці фінансового аналізу, оскільки дозволяє оперативно ідентифікувати проблемні зони та приймати своєчасні управлінські рішення. Водночас ефективність порогового підходу значною мірою залежить від обґрунтованості встановлених нормативів, які повинні враховувати галузеву специфіку, розмір підприємства, рівень конкуренції та загальний стан економіки.

У сучасних умовах господарювання дедалі більшої актуальності набуває адаптивний підхід до оцінки фінансової безпеки, який передбачає безперервне оновлення методів, моделей і показників відповідно до змін зовнішнього середовища. Це зумовлено високою динамічністю економічних процесів, розвитком цифрових технологій, глобалізацією фінансових ринків та зростанням рівня системних ризиків. У таких умовах традиційні методи аналізу потребують модернізації та доповнення новими інструментами, що забезпечують більш гнучке та точне оцінювання фінансового стану підприємства.

Зокрема, все більшого значення набувають технології великих даних, машинного навчання та штучного інтелекту, які дозволяють обробляти значні обсяги фінансової інформації, виявляти приховані закономірності та формувати прогностичні моделі розвитку підприємства. Також активно впроваджуються автоматизовані системи фінансового моніторингу, які забезпечують безперервний контроль за фінансовими потоками та оперативне

реагування на зміни ключових показників. Цифровізація фінансового аналізу суттєво підвищує ефективність оцінки фінансової безпеки та дозволяє перейти від статичного до динамічного моделювання фінансових процесів [23]

Таким чином, сучасні методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства характеризуються різноманітністю та комплексністю, що дозволяє враховувати всі аспекти фінансової діяльності. Їх використання забезпечує можливість своєчасного виявлення загроз, оцінки ефективності фінансового управління та формування обґрунтованих управлінських рішень. У цьому контексті особливого значення набуває поєднання різних підходів, що дозволяє підвищити точність оцінювання та забезпечити ефективне управління фінансовою безпекою підприємства в умовах сучасних економічних викликів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

МКП «ЧЕРНІВЦІТЕПЛОКОМУНЕНЕРГО»

2.1. Особливості формування фінансових ресурсів та забезпечення фінансової стійкості міського комунального підприємства

МКП «Чернівцітеплокомуненерго» функціонує як комунальне унітарне підприємство, створене на базі власності територіальної громади міста Чернівці, інтереси якої представляє Чернівецька міська рада. Підприємство було засноване відповідно до рішення XIX сесії IV скликання Чернівецької міської ради від 26 лютого 2004 року № 399 «Про створення міського комунального підприємства “Чернівцітеплокомуненерго”».

Подальше нормативно-правове врегулювання діяльності підприємства здійснювалося рішенням VII сесії V скликання Чернівецької міської ради від 28 вересня 2006 року № 114, яким було затверджено Статут МКП «Чернівцітеплокомуненерго». Крім того, на баланс підприємства передано об'єкти нерухомого майна, зокрема котельні та мережі централізованого теплопостачання, що раніше перебували в користуванні ОДКП «Чернівціоблтепломережа».

Станом на 31 грудня 2024 року чисельність персоналу підприємства становила 494 працівники. МКП «Чернівцітеплокомуненерго» має статус юридичної особи, володіє відокремленим майном, веде самостійний бухгалтерський баланс, користується власними банківськими рахунками, а також має печатку, штампи та офіційні бланки зі своїм найменуванням.

Головним напрямом діяльності підприємства є забезпечення споживачів міста Чернівці послугами з централізованого теплопостачання та гарячого водопостачання. Підприємство надає послуги як населенню, так і бюджетним установам, організаціям та іншим категоріям споживачів. Господарська

діяльність МКП «Чернівцйтеплокомуненерго» здійснюється відповідно до чинного законодавства України на основі ліцензій, виданих Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг.

На балансі підприємства перебуває 89 котелень, які забезпечують виробництво та постачання теплової енергії споживачам міста. Загальна довжина теплових мереж у двотрубному обчисленні становить 91,9 км, із яких 17,2 км припадає на магістральні мережі, а 74,7 км — на розподільчі. Послугами підприємства користуються понад 39,3 тис. абонентів, серед яких населення, бюджетні установи та інші споживачі міста Чернівці.

У процесі здійснення господарської діяльності підприємство використовує як власні, так і залучені фінансові ресурси, що безпосередньо впливає на рівень його фінансової безпеки. Оптиміальне співвідношення власного та позикового капіталу забезпечує необхідний баланс між фінансовою незалежністю підприємства та можливістю фінансування його поточної діяльності й розвитку. Водночас надмірна залежність від позикових ресурсів підвищує рівень фінансових ризиків, зокрема ризик втрати ліквідності, зниження платоспроможності та виникнення фінансової нестійкості, що може негативно позначитися на здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання.

У контексті забезпечення фінансової безпеки особливого значення набуває збереження та нарощення власного капіталу, оскільки саме він виступає основою фінансової стійкості підприємства та забезпечує його захищеність від негативного впливу зовнішніх економічних факторів. Достатній рівень власного капіталу підвищує рівень фінансової автономії підприємства, сприяє зміцненню його кредитоспроможності та формує резерв фінансової стабільності в умовах економічної нестабільності.

Ефективне управління капіталом є важливою складовою системи фінансової безпеки підприємства та передбачає оптимізацію структури джерел фінансування, контроль за рівнем фінансового навантаження, підтримання належного рівня ліквідності та своєчасне реагування на зміни

зовнішнього і внутрішнього фінансового середовища. Раціональна політика управління капіталом дозволяє мінімізувати фінансові ризики, забезпечити стабільність грошових потоків та створити передумови для сталого функціонування підприємства у довгостроковій перспективі.

У зв'язку з цим доцільним є проведення аналізу складу та структури капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго», результати якого наведено у таблиці 2.1. Такий аналіз дозволяє оцінити рівень фінансової незалежності підприємства, визначити співвідношення власних і позикових джерел фінансування, а також виявити потенційні загрози фінансовій безпеці, пов'язані з формуванням та використанням капіталу підприємства.

Таблиця 2.1

Динаміка джерел формування капіталу

МКП «Чернівцітеплокомуненерго» протягом 2023–2025 років.

Показники	Тис. грн.			Зміна за 2023-2025 рр. (+,-)	
	2023 р.	2024 р.	2025 р.	тис. грн.	%
Власний капітал	191940	258907	220488	28548	14,87
Позиковий капітал	512175	581504	739981	227806	44,48
Капітал	704115	840411	960469	256354	36,41

Аналіз динаміки джерел формування капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» упродовж 2023–2025 років свідчить про суттєві зміни у структурі фінансових ресурсів підприємства, що безпосередньо впливають на рівень його фінансової безпеки та фінансової стійкості. Загальний обсяг капіталу підприємства протягом досліджуваного періоду мав тенденцію до зростання. Так, у 2023 році сукупний капітал становив 704115 тис. грн, у 2024 році — 840411 тис. грн, а у 2025 році досяг 960469 тис. грн. Загальне збільшення капіталу за аналізований період склало 256354 тис. грн, або 36,41 %, що свідчить про розширення масштабів діяльності підприємства та збільшення обсягів залучених фінансових ресурсів.

Водночас структура капіталу характеризується значним переважанням позикових коштів над власними, що є важливим фактором оцінки фінансової безпеки підприємства. Обсяг власного капіталу у 2023 році становив 191940 тис. грн, у 2024 році зріс до 258907 тис. грн, однак у 2025 році скоротився до 220488 тис. грн. У цілому за 2023–2025 роки приріст власного капіталу склав 28548 тис. грн, або 14,87 %. Незважаючи на позитивну динаміку у порівнянні з 2023 роком, зниження показника у 2025 році може свідчити про погіршення фінансових результатів діяльності або недостатній рівень внутрішніх джерел фінансування.

Особливої уваги потребує динаміка позикового капіталу, обсяг якого зростає значно швидшими темпами. Якщо у 2023 році його величина становила 512175 тис. грн, то у 2024 році вона збільшилася до 581504 тис. грн, а у 2025 році — до 739981 тис. грн. Загальний приріст позикового капіталу за досліджуваний період склав 227806 тис. грн, або 44,48 %. Це свідчить про суттєве посилення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

З точки зору фінансової безпеки така тенденція є неоднозначною. З одного боку, залучення позикових ресурсів дозволяє підприємству підтримувати поточну діяльність, фінансувати виробничі процеси та забезпечувати функціонування системи теплопостачання. З іншого боку, надмірне зростання позикового капіталу підвищує рівень фінансових ризиків, зокрема ризик втрати фінансової стійкості, зниження платоспроможності та посилення залежності від кредиторів. Значне переважання позикових коштів у структурі капіталу може також свідчити про недостатній рівень самофінансування підприємства та обмеженість власних фінансових ресурсів.

Крім того, високі темпи зростання позикового капіталу порівняно з власним негативно впливають на рівень фінансової автономії підприємства. Це може ускладнювати забезпечення належного рівня ліквідності та підвищувати фінансове навантаження у вигляді витрат на обслуговування зобов'язань. У довгостроковій перспективі така тенденція здатна створювати

загрози для фінансової безпеки підприємства, особливо в умовах економічної нестабільності та зростання ризиків у сфері комунального господарства

Розглянемо докладніше структуру капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» упродовж досліджуваного періоду (рис. 2.1).

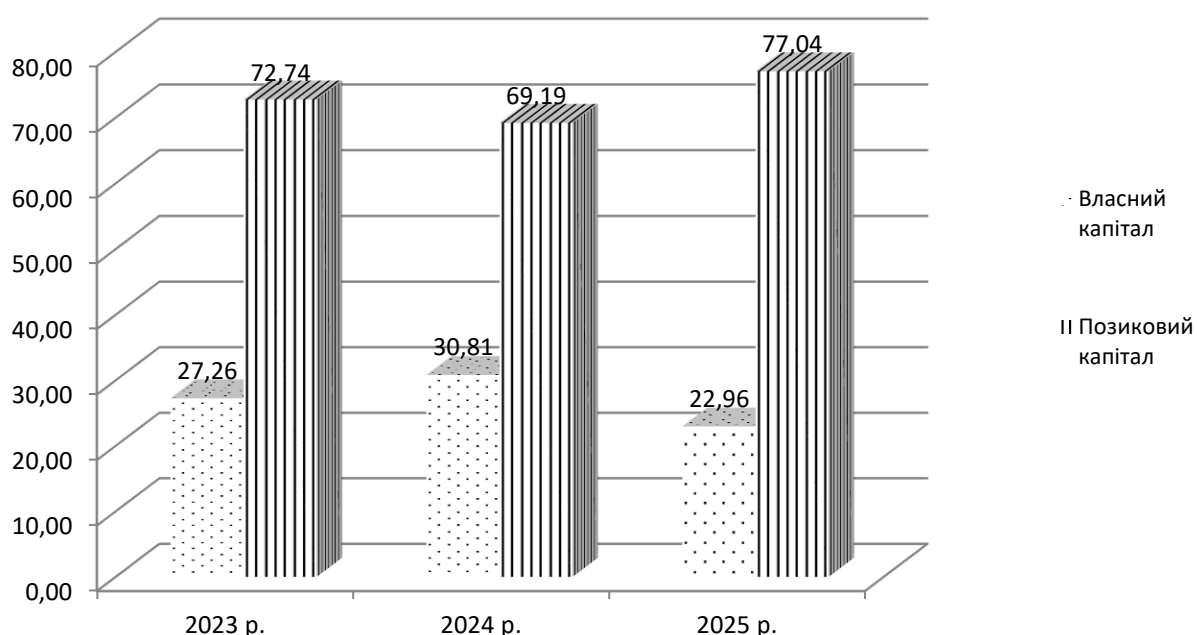

Рис. 2.1. Динаміка структури капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» за 2023-2025 рр., %

Аналіз структури капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023–2025 роках свідчить про переважання позикового капіталу у складі джерел фінансування підприємства. Частка власного капіталу у 2023 році становила 27,26 %, у 2024 році зросла до 30,81 %, однак у 2025 році знизилася до 22,96 %. Це свідчить про скорочення рівня фінансової автономії підприємства у 2025 році.

Водночас частка позикового капіталу залишалася високою протягом усього досліджуваного періоду: 72,74 % у 2023 році, 69,19 % у 2024 році та 77,04 % у 2025 році. Зростання питомої ваги позикових коштів у 2025 році вказує на посилення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, що негативно впливає на рівень його фінансової безпеки та підвищує ризик фінансової нестійкості.

З метою оцінки впливу структури капіталу на рівень фінансових ризиків МКП «Чернівцітеплокомуненерго» необхідно дослідити динаміку власного та позикового капіталу, визначити основні причини змін у їх структурі, а також проаналізувати тенденції, що сформувалися протягом звітного періоду (табл. 2.2, рис. 2.2).

Таблиця 2.2

Склад власного капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» протягом 2023–2025 рр.

Показники	Тис. грн.			Зміна за 2023-2025 рр. (+,-)	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	тис. грн.	%
Зареєстрований капітал	361042	656091	872983	511941	141,80
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	215418	144634	109633	-105785	-49,11
Капітал у дооцінках	142249	131721	121776	-20473	-14,39
Додатковий капітал	15530	14123	14081	-1449	-9,33
Резервнийукапітал	529	529	529	0	0,00
Непокритий збиток	-542828	-688191	- 898514	-355686	65,52
Всього	191940	258907	220488	28548	14,87

Аналіз складу власного капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» упродовж 2022–2024 років свідчить про суттєві зміни в його структурі та окремих складових, що безпосередньо впливають на рівень фінансової безпеки і фінансової стійкості підприємства. Загальний обсяг власного капіталу за досліджуваний період зріс з 191940 тис. грн у 2022 році до 220488 тис. грн у 2024 році, тобто на 28548 тис. грн, або 14,87 %. Водночас така динаміка супроводжувалася значними структурними змінами.

Найбільшу частку у структурі власного капіталу займав зареєстрований капітал, обсяг якого протягом аналізованого періоду суттєво зріс. Якщо у 2022

році він становив 361042 тис. грн, то у 2023 році збільшився до 656091 тис. грн, а у 2024 році — до 872983 тис. грн. Загальний приріст склав 511941 тис. грн, або 141,80 %. Така тенденція свідчить про зміцнення майнової бази підприємства та збільшення обсягів фінансування з боку власника, що позитивно впливає на рівень фінансової безпеки та підвищує фінансову стійкість підприємства.

Водночас внески до незареєстрованого статутного капіталу мали тенденцію до скорочення. Їх обсяг зменшився з 215418 тис. грн у 2022 році до 109633 тис. грн у 2024 році, тобто на 105785 тис. грн, або 49,11 %. Це може свідчити про завершення окремих етапів формування статутного капіталу або про зниження обсягів додаткового фінансування підприємства.

Негативна динаміка спостерігалася також щодо капіталу у дооцінках, який скоротився на 20473 тис. грн, або 14,39 %, та додаткового капіталу, обсяг якого зменшився на 1449 тис. грн, або 9,33 %. Такі зміни можуть бути пов'язані зі зменшенням результатів переоцінки активів або використанням частини додаткового капіталу для покриття фінансових втрат. Резервний капітал упродовж досліджуваного періоду залишався незмінним на рівні 529 тис. грн, що свідчить про відсутність формування додаткових резервів для покриття можливих ризиків і збитків.

Особливої уваги потребує показник непокритого збитку. У 2022 році його обсяг становив -542828 тис. грн, у 2023 році збільшився до -688191 тис. грн, що свідчило про погіршення фінансових результатів діяльності підприємства. У 2024 році показник збільшився 898514 тис. грн.

Аналіз структури власного капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» (рис. 2.2) у 2023–2025 роках свідчить про домінування зареєстрованого капіталу, частка якого зросла з 188,10 % у 2023 році до 395,93 % у 2025 році. Це вказує на посилення ролі статутного капіталу у формуванні власних фінансових ресурсів підприємства.

Водночас частка внесків до незареєстрованого статутного капіталу мала тенденцію до скорочення - зі 112,23 % у 2023 році до 49,72 % у 2025 році, що

свідчить про зменшення обсягів додаткового фінансування. Аналогічно знизилася частка капіталу у дооцінках та додаткового капіталу, хоча у 2025 році спостерігалось незначне їх зростання порівняно з 2024 роком.

Резервний капітал у структурі власного капіталу залишався незначним, що свідчить про недостатній рівень формування фінансових резервів підприємства. Найбільш негативним фактором є значна частка непокритого збитку, яка у 2025 році зросла до -407,51 %, що вказує на суттєві фінансові втрати та негативно впливає на рівень фінансової безпеки і фінансової стійкості підприємства.

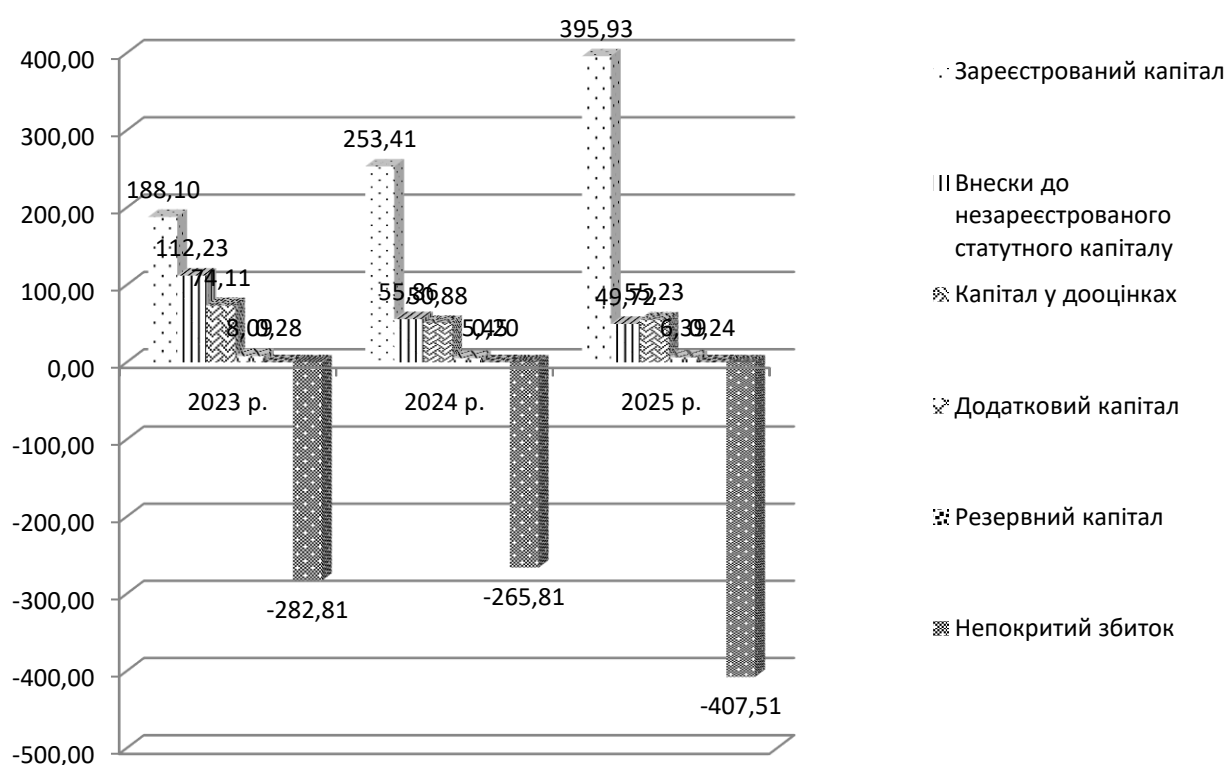

Рис. 2.2. Структурні зміни власного капіталу

МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023–2025 рр., %

Отже, результати аналізу свідчать, що МКП «Чернівцітеплокомуненерго» характеризується позитивною динамікою загального обсягу капіталу, однак структура його джерел формування є недостатньо збалансованою. Переважання позикового капіталу та високі темпи його зростання вказують на підвищення рівня фінансової залежності підприємства, що може негативно впливати на його фінансову безпеку.

Розглянемо динаміку формування та змін у структурі позикового капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» протягом 2023–2025 рр. (табл. 2.3, 2.4).

Таблиця 2.3

Зміни у складі позикового капіталу
МКП «Чернівцітеплокомуненерго» за 2023–2025 рр.

Показники	Тис. грн.			Зміна за 2023-2025 рр. (+,-)	
	2023	2024	2025	тис. грн.	%
Відстрочені податкові зобов'язання	24635	23438	22133	-2502	-10,16
Інші довгострокові зобов'язання	56326	62713	43374	-12952	-22,99
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	18115	43698	47192	29077	160,51
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	327429	361954	435651	108222	33,05
Поточні зобов'язання за розрахунками:					
з бюджетом	1665	2524	2324	659	39,58
зі страхування	863	1184	1235	372	43,11
з оплати праці	3452	4621	4743	1291	37,40
за одержаними авансами	14443	20360	13756	-687	-4,76
із внутрішніх розрахунків					
Поточні забезпечення	6928	10216	12175	5247	75,74
Доходи майбутніх періодів	35163	31150	140020	104857	298,20
Інші поточні зобов'язання	23156	19646	17348	-5808	-25,08
Всього	512175	581504	739981	227806	44,48

Аналіз даних таблиці 2.3 свідчить, що у 2020 р. МКП «Чернівцітеплокомуненерго» використовувало довгострокові кредити. У 2023–2024 рр. у структурі позикового капіталу з'явилися відстрочені

податкові зобов'язання. Поточні зобов'язання за розрахунками простежуються протягом усього досліджуваного періоду.

Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями збільшилася на 195,82%, досягнувши у 2024 р. 43 689 тис. грн. Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги також суттєво зросла - на 74,55%, і становила 361 954 тис. грн. Обсяг поточних зобов'язань перед бюджетом, зі страхування та з оплати праці зріс на 174,95%, 91,28% та 101,53% відповідно.

Поточні зобов'язання за одержаними авансами збільшилися на 13 147 тис. грн. Значне зростання демонструють і поточні забезпечення МКТ - на 7 528 тис. грн., що становить приріст у 280,06%.

Доходи майбутніх періодів, навпаки, скоротилися на 19 570 тис. грн. (38,58%). Інші поточні зобов'язання значно збільшилися і у 2024 р. досягли 19 646 тис. грн.

Отже, нарощування позикового капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» відбувалося переважно за рахунок збільшення відстрочених податкових зобов'язань, інших довгострокових зобов'язань, зростання поточної кредиторської заборгованості, а також збільшення обсягів зобов'язань за авансами та іншими поточними зобов'язаннями.

Переважну частку позикового капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» становила кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги, яка у 2020 р. дорівнювала 60,86%, а у 2024 р. зросла до 73,07%. У 2023–2024 рр. помітно збільшилася частка інших довгострокових зобов'язань, зокрема за довгостроковими кредитами - до 13,67%, а також поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями - до 7,04%. Протягом усього досліджуваного періоду доходи майбутніх періодів займали стабільну частку в структурі позикового капіталу, яка у 2024 р. становила 6,29%. Інші поточні зобов'язання формували 3,97% загального обсягу позикового капіталу підприємства.

Динаміка структури позикового капіталу
МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023 – 2025рр.

Показники	На кінець року, %.			Відхилення (+,-) 2025 до 2023 рр.
	2023	2024	2025	
Відстрочені податкові зобов'язання	4,81	4,03	2,99	-1,82
Інші довгострокові зобов'язання	11,00	10,78	5,86	-5,14
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	3,54	7,51	6,38	2,84
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	63,93	62,24	58,87	-5,06
Поточні зобов'язання за розрахунками:				
з бюджетом	0,33	0,43	0,31	-0,01
зі страхування	0,17	0,20	0,17	0,00
з оплати праці	0,67	0,79	0,64	-0,03
за одержаними авансами	2,82	3,50	1,86	-0,96
Поточні забезпечення				
Доходи майбутніх періодів	1,35	1,76	1,65	0,29
Інші поточні зобов'язання	6,87	5,36	18,92	12,06

Аналіз структури позикового капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023–2025 роках свідчить, що найбільшу частку у складі зобов'язань стабільно займала кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги, хоча її питома вага поступово скорочувалася — з 63,93 % у 2023 році до 58,87 % у 2025 році. Це вказує на збереження значної залежності підприємства від поточних розрахунків із постачальниками та контрагентами.

Частка відстрочених податкових зобов'язань та інших довгострокових зобов'язань упродовж досліджуваного періоду зменшувалася, що може свідчити про скорочення довгострокового боргового навантаження. Водночас питома вага поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими

зобов'язаннями зросла з 3,54 % до 6,38 %, що свідчить про збільшення обсягів зобов'язань, строк погашення яких наближається.

Незначною залишалася частка поточних зобов'язань за розрахунками з бюджетом, страхуванням та оплати праці, що характеризує відносно стабільний стан поточних розрахунків підприємства. Водночас суттєво зросла частка інших поточних зобов'язань - з 6,87 % у 2023 році до 18,92 % у 2025 році, тобто на 12,06 в.п. Це є негативною тенденцією, оскільки свідчить про зростання неврегульованих або короткострокових фінансових зобов'язань, що може підвищувати ризик втрати фінансової стійкості та негативно впливати на рівень фінансової безпеки підприємства.

Наступним етапом аналізу фінансових показників, що визначають наявність фінансових ризиків є аналіз фінансової стійкості підприємства (див. табл. 2.5).

Розглянемо фінансову стійкість МКП «Чернівцітеплокомуненерго» за допомогою відносних показників, зокрема коефіцієнтів фінансової стабільності, фінансової незалежності, фінансової залежності, фінансового ризику та мобільності.

Проведене дослідження фінансової стійкості МКП «Чернівцітеплокомуненерго» за 2020–2024 рр. свідчить про неоднозначну динаміку основних показників, що характеризують рівень фінансової незалежності та стабільності підприємства.

У 2020 р. спостерігалось критичне становище, зокрема через від'ємне значення коефіцієнта фінансової стабільності (–11,63) та значний дефіцит власного оборотного капіталу (–129 047 тис. грн). У наступні роки ситуація поступово покращувалася: у 2024 р. коефіцієнт фінансової стабільності зріс до 2,25, що свідчить про зміцнення структури капіталу та зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Таблиця 2.5

Динаміка показників фінансової стійкості
МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023 – 2025 рр.

Найменування показників	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Зміна за 2023-2025 рр. (+,-)
Коефіцієнт фінансової стабільності	2,67	2,25	3,36	0,69
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,27	0,31	0,23	-0,04
Коефіцієнт фінансової залежності	1,37	1,45	1,30	-0,07
Коефіцієнт фінансового ризику	0,37	0,45	0,30	-0,07
Величина власного оборотного капіталу, тис. грн.	-186789	-199982	-410329	-223540
Коефіцієнт мобільності	0,53	0,54	0,38	-0,15

Коефіцієнт фінансової незалежності протягом досліджуваного періоду підвищився з $-0,09$ у 2020 р. до $0,31$ у 2024 р., що також є позитивною тенденцією, адже підприємство стало більш орієнтованим на власні ресурси. Водночас коефіцієнт фінансової залежності залишався на досить високому рівні ($1,45$ у 2024 р.), що свідчить про значну частку позикового капіталу у структурі пасивів.

Коефіцієнт фінансового ризику збільшився з $-0,09$ до $0,45$, що вказує на наявність певної залежності від зовнішніх кредиторів, але при цьому значення показника є прийнятним для підприємств комунальної сфери, діяльність яких часто фінансується за рахунок державних і місцевих програм.

Негативним залишається показник величини власного оборотного капіталу, який у 2024 р. становив $-199\,973$ тис. грн, що свідчить про нестачу власних оборотних ресурсів для покриття поточних активів і зберігає ризик низької ліквідності. Коефіцієнт мобільності капіталу зменшився з $1,25$ до $0,54$,

що вказує на скорочення частки оборотних активів у загальній структурі майна підприємства.

Отже, попри певне покращення фінансової стабільності та незалежності, МКП «Чернівцітеплокомуненерго» залишається фінансово вразливим через нестачу власного оборотного капіталу та високу залежність від позикових коштів.

2.2. Аналіз структури майна підприємства та її впливу на ліквідність і платоспроможність

Рівень фінансової безпеки підприємства значною мірою залежить від достатності забезпечення основним та оборотним капіталом, необхідним для стабільного функціонування і виконання господарських завдань. З метою оцінки цього аспекту доцільно проаналізувати склад активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго», наведений у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Склад активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго» протягом 2023-2025 рр.

Активи	Тис. грн.			Зміна за 2023-2025 рр.(+,-)	
	2023 р.	2024 р.	2025 р.	тис. грн.	%
Необоротні активи	459690	545040	696354	236664	51,48
Оборотні активи	244425	295371	264115	19690	8,06
Капітал	704115	840411	960469	256354	36,41

Аналіз складу активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго» упродовж 2023–2025 років свідчить про загальне зростання вартості майна підприємства, що позитивно характеризує його ресурсний потенціал. Загальний обсяг активів за досліджуваний період збільшився з 704115 тис. грн у 2023 році до 960469 тис. грн у 2025 році, тобто на 256354 тис. грн, або 36,41 %. Основну частку у структурі активів займали необоротні активи, вартість яких зросла на

236664 тис. грн, або 51,48 %, що свідчить про розширення та оновлення матеріально-технічної бази підприємства. Водночас оборотні активи збільшилися лише на 19690 тис. грн, або 8,06 %, а у 2025 році порівняно з 2024 роком спостерігалось їх скорочення. Така тенденція може негативно впливати на ліквідність і платоспроможність підприємства, оскільки саме оборотні активи забезпечують фінансування поточної діяльності та своєчасне виконання короткострокових зобов'язань.

Загалом зростання активів свідчить про розвиток підприємства, однак значне переважання необоротних активів у структурі майна може підвищувати ризик зниження фінансової гнучкості та потребує посилення контролю за ефективністю використання оборотних ресурсів, рис. 2.3.

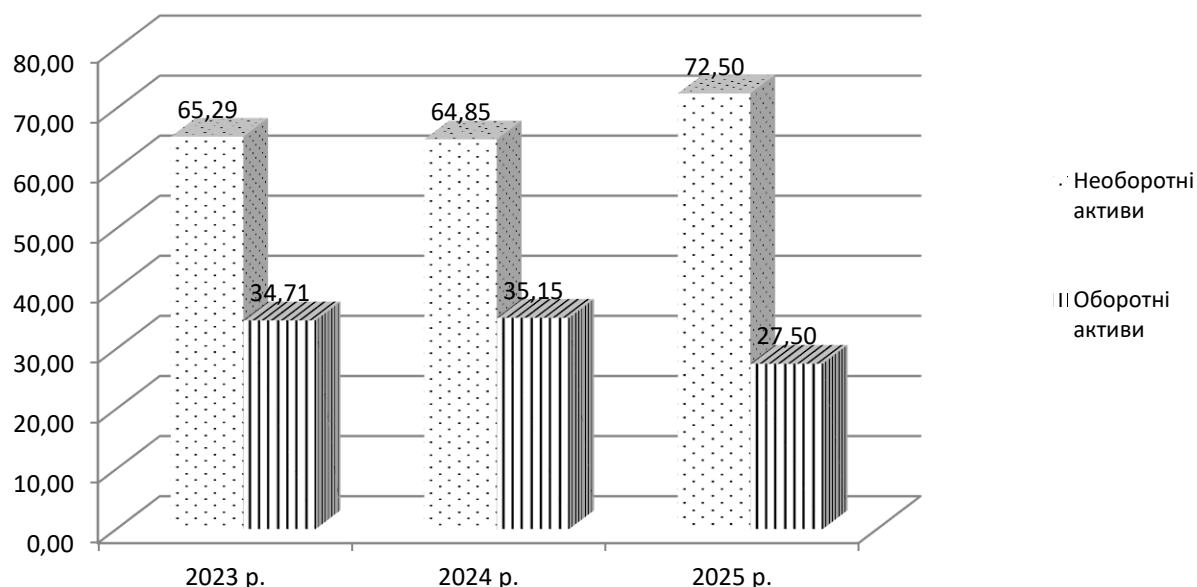

Рис. 2.3 Зміни у структурі активів МКП «Чернівцетеплокомуненерго» впродовж 2023–2025 рр.

Аналіз структури активів МКП «Чернівцетеплокомуненерго» у 2023–2025 роках свідчить про переважання необоротних активів у складі майна підприємства. Їх частка у 2023 році становила 65,29 %, у 2024 році - 64,85 %, а у 2025 році зросла до 72,50 %. Це вказує на високий рівень концентрації ресурсів у довгострокових активах, що є характерним для підприємств сфери теплопостачання, діяльність яких потребує значної матеріально-технічної бази.

Водночас частка оборотних активів протягом досліджуваного періоду скоротилася з 34,71 % у 2023 році до 27,50 % у 2025 році. Зменшення питомої ваги оборотних активів може негативно впливати на ліквідність і фінансову гнучкість підприємства, оскільки саме вони забезпечують фінансування поточної діяльності та виконання короткострокових зобов'язань.

Для детальнішого вивчення складу необоротних активів підприємства звернемося до даних таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка необоротних активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго»
протягом 2023-2025 рр.

Показники	На кінець року, тис. грн.			Відхилення (+,-) 2025 до 2023 рр.	
	2023	2024	2025	тис. грн.	%
Нематеріальні активи	11488	9950	9894	-1594	-13,88
Незавершені капітальні інвестиції	65444	47859	180600	115156	175,96
Основні засоби	382758	487231	505860	123102	32,16
Всього	459690	545040	696354	236664	51,48

Аналіз динаміки необоротних активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023–2025 роках свідчить про зростання їх загального обсягу з 459690 тис. грн до 696354 тис. грн, тобто на 236664 тис. грн, або 51,48 %. Основну частку становили основні засоби, вартість яких збільшилася на 123102 тис. грн, або 32,16 %, що свідчить про зміцнення матеріально-технічної бази підприємства.

Найбільше зростання спостерігалось за незавершеними капітальними інвестиціями, які зросли на 115156 тис. грн, або 175,96 %, що вказує на активізацію інвестиційної діяльності та модернізацію підприємства. Водночас нематеріальні активи скоротилися на 1594 тис. грн, або 13,88 %.

Загалом збільшення необоротних активів позитивно характеризує розвиток підприємства та його виробничий потенціал, однак потребує

підтримання достатнього рівня оборотних ресурсів для забезпечення фінансової стійкості та ліквідності.

Структурні зміни у складі необоротних активів підприємства впродовж 2020–2024 рр. відображено на рис. 2.4.

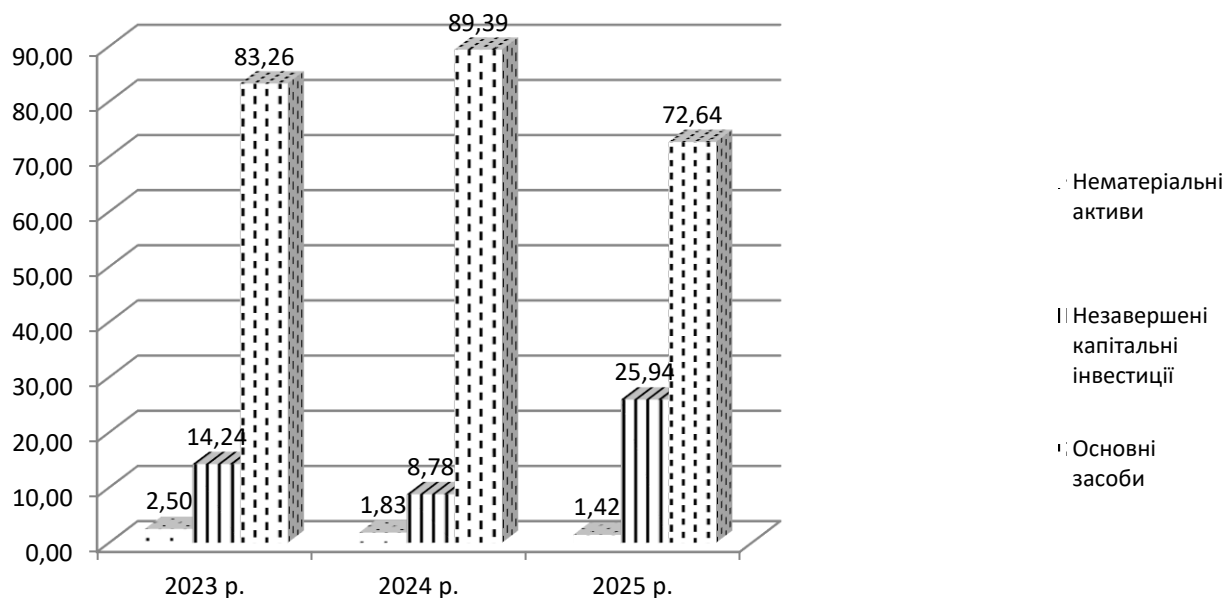

Рис. 2.4. Динаміка структури необоротних активів

МКП «Чернівцітеплокомуненерго» протягом 2023-2025 рр., %.

Аналіз структури необоротних активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023–2025 роках свідчить, що найбільшу частку стабільно займали основні засоби, хоча їх питома вага у 2025 році знизилася до 72,64 % порівняно з 83,26 % у 2023 році. Водночас суттєво зросла частка незавершених капітальних інвестицій - з 14,24 % до 25,94 %, що свідчить про активізацію інвестиційної діяльності та реалізацію проєктів модернізації підприємства. Частка нематеріальних активів поступово скорочувалася і у 2025 році становила лише 1,42 %, що вказує на незначний обсяг нематеріальних ресурсів у структурі необоротних активів підприємства.

Як свідчать дані рис. 2.5, рівень зношеності основних засобів у 2023 р. досягав 39%, що було найвищим показником за досліджуваний період. Проведення модернізації та оновлення обладнання дало змогу поступово скоротити цей показник: у 2024 р. зношеність знизилася до 36%, а у 2025 р. становила 37%.

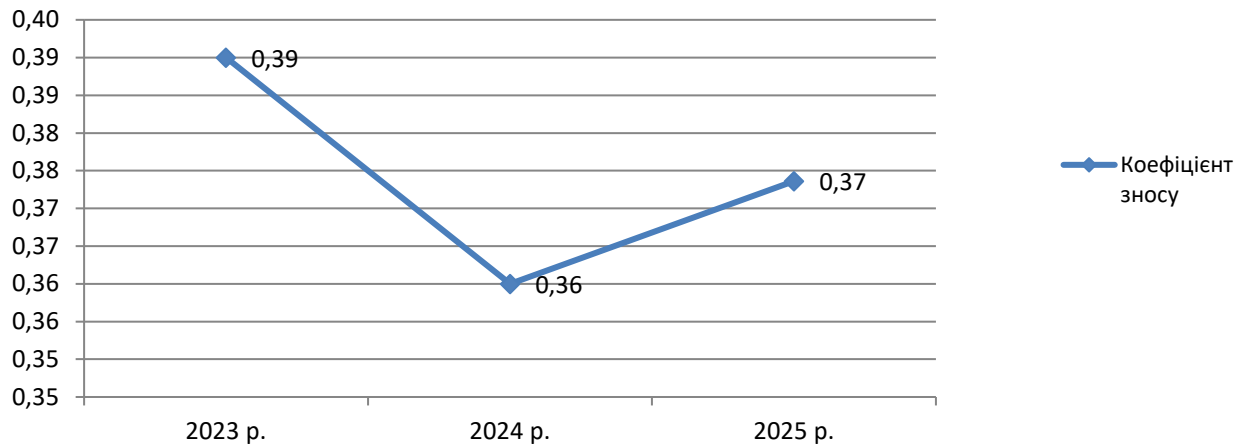

Рис. 2.5. Коефіцієнта зносу МКП «Чернівцітеплокомуненерго»
у 2023-2025 рр.

Рівень фінансової безпеки підприємства також визначається процесом формування його оборотного капіталу. Структура оборотного капіталу МКП «Чернівцітеплокомуненерго» за 2023-2025 рр. наведена у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Склад оборотних активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго»
протягом 2023-2025 рр.

Показники	Тис. грн.			Зміна 2023-2025 рр.(+,-)	
	2023	2024	2025	тис. грн.	%
Виробничі запаси	57683	60314	70885	13202	22,89
Дебіторська заборгованість за продукцію	71244	82732	64106	-7138	-10,02
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	1060	4331	10451	9391	885,94
Дебіторська заборгованість з бюджетом	20315	13004	10677	-9638	-47,44
Гроші та їх еквіваленти	27222	58552	26623	-599	-2,20
Витрати майбутніх періодів	55	80	49	-6	-10,91
Інші оборотні активи	66846	76093	81324	14478	21,66
Всього	244425	295371	264115	19690	8,06

Аналіз складу оборотних активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023–2025 роках свідчить про незначне зростання їх загального обсягу - на

19690 тис. грн, або 8,06 %. Найбільше збільшилися виробничі запаси, які зросли на 13202 тис. грн, або 22,89 %, а також інші оборотні активи — на 14478 тис. грн, або 21,66 %. Значне зростання спостерігалось за дебіторською заборгованістю за виданими авансами, яка збільшилася майже у 9 разів.

Водночас дебіторська заборгованість за продукцію скоротилася на 7138 тис. грн, або 10,02 %, що можна оцінити позитивно з точки зору покращення розрахункової дисципліни. Також зменшилася дебіторська заборгованість з бюджетом та обсяг грошових коштів..

Структура оборотних активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго» представлена у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Структура оборотних активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго»
протягом 2023-2025 рр., %

Показники	Тис. грн.			Зміна за 2023-2025 рр. (+,-)
	2023	2024	2025	
Виробничі запаси	23,60	20,42	26,84	3,24
Дебіторська заборгованість за продукцію	29,15	28,01	24,27	-4,88
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	0,43	1,47	3,96	3,52
Дебіторська заборгованість з бюджетом	8,31	4,40	4,04	-4,27
Гроші та їх еквіваленти	11,14	19,82	10,08	-1,06
Витрати майбутніх періодів	0,02	0,03	0,02	0,00
Інші оборотні активи	27,35	25,76	30,79	3,44
Всього	100	100	100	3,24

Аналіз структури оборотних активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023–2025 роках свідчить про зміни у співвідношенні окремих складових. Найбільшу частку займали дебіторська заборгованість за продукцію та інші оборотні активи, проте питома вага

дебіторської заборгованості за продукцію скоротилася з 29,15 % до 24,27 %, що позитивно характеризує стан розрахунків із споживачами. Водночас зросла частка виробничих запасів - з 23,60 % до 26,84 %, а також інших оборотних активів - до 30,79 %, що свідчить про збільшення ресурсів, вкладених у поточну діяльність. Частка грошових коштів у 2025 році знизилася до 10,08 %, що може негативно впливати на ліквідність підприємства. Крім того, суттєво зросла частка дебіторської заборгованості за виданими авансами, що вказує на збільшення обсягів авансових платежів у структурі оборотних активів.

Загалом структура оборотних активів свідчить про зростання ресурсів, спрямованих у запаси та інші поточні активи, однак скорочення грошових коштів може негативно впливати на рівень ліквідності та фінансової безпеки підприємства.

Аналіз ліквідності підприємства передбачає зіставлення активів, систематизованих за рівнем їх ліквідності, із поточними зобов'язаннями, що дозволяє оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові фінансові зобов'язання та визначити рівень його фінансової стійкості. Групування активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго» за ступенем ліквідності наведено у таблиці 2.9, що дає можливість комплексно проаналізувати структуру активів і їх відповідність обсягу поточних пасивів підприємства.

Таблиця 2.9

Групування необоротних та оборотних активів
МКП «Чернівцітеплокомуненерго» за ступенем їх ліквідності

Активи	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Абсолютно-ліквідні	27222	58552	26623
Середньоліквідні	92619	100067	92619
Низьколіквідні	124584	136487	124584
Важколіквідні	459690	545040	696354

Проаналізуємо коефіцієнти ліквідності МКП «Чернівцітеплокомуненерго», значення яких наведені у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Зміна показників ліквідності МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023– 2025 роках

Показники	Нормативне значення	На кінець року,			Зміна за 2023-2025 рр.(+,-)
		2023	2024	2025	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2- 0,35	0,06	0,12	0,04	-0,02
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1-1,5	0,28	0,32	0,18	-0,10
Коефіцієнт загального покриття	2-2,5	0,53	0,54	0,35	-0,18

Аналіз показників ліквідності МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023–2025 роках свідчить про недостатній рівень платоспроможності підприємства та наявність ризиків для його фінансової безпеки. Усі коефіцієнти ліквідності протягом досліджуваного періоду залишалися значно нижчими за нормативні значення.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2023 році становив 0,06, у 2024 році зріс до 0,12, однак у 2025 році знизився до 0,04 при нормативному значенні 0,2–0,35. Це свідчить про недостатній обсяг найбільш ліквідних активів для погашення поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також мав негативну динаміку: з 0,28 у 2023 році до 0,18 у 2025 році при нормативі 1–1,5. Така ситуація вказує на обмежену здатність підприємства погашати короткострокові борги за рахунок оборотних активів без урахування запасів.

Коефіцієнт загального покриття упродовж аналізованого періоду скоротився з 0,53 до 0,35, що є значно нижчим за нормативне значення 2–2,5. Це свідчить про недостатність оборотних активів для повного покриття поточних зобов'язань підприємства.

Загалом результати аналізу підтверджують низький рівень ліквідності МКП «Чернівцітеплокомуненерго», що негативно впливає на його фінансову стійкість та підвищує ризик втрати платоспроможності.

2.3. Оцінка результативності та ефективності господарської діяльності підприємства

Оцінка ділової активності є важливою складовою аналізу результативності та ефективності господарської діяльності підприємства, оскільки дозволяє визначити рівень ефективності використання його ресурсів у процесі здійснення операційної діяльності. Показники ділової активності характеризують швидкість обороту активів, капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованості, що безпосередньо впливає на фінансові результати, ліквідність і фінансову стійкість підприємства.

У контексті оцінки ефективності господарської діяльності аналіз ділової активності дає змогу встановити, наскільки раціонально підприємство використовує наявні ресурси для забезпечення стабільного функціонування та отримання позитивних фінансових результатів. Високий рівень ділової активності свідчить про ефективне управління активами, прискорення обороту коштів та підвищення продуктивності діяльності підприємства, тоді як уповільнення оборотності може вказувати на зростання фінансових ризиків і погіршення фінансової безпеки.

Показники ділової активності представлені у таблиці 2.11.

Аналіз показників ділової активності МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у 2023–2025 роках свідчить про зниження ефективності використання ресурсів підприємства та уповільнення оборотності капіталу. Коефіцієнт оборотності капіталу зменшився з 0,55 у 2023 році до 0,44 у 2025 році, що супроводжувалося збільшенням тривалості

його обороту на 164,96 дня - до 826,15 дня. Це свідчить про уповільнення процесу обігу капіталу та зниження ефективності його використання.

Таблиця 2.11

Динаміка ділової активності МКП «Чернівцітеплокомуненерго»
у 2023-2025 рр.

Найменування показників	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Зміна за 2023-2025 рр. (+,-)
Коефіцієнт оборотності капіталу	0,55	0,53	0,44	-0,11
Тривалість обороту капіталу, дні	661,19	684,64	826,15	164,96
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,62	1,53	1,42	-0,2
Тривалість обороту оборотних активів, дні	225,20	239,27	256,66	31,46
Коефіцієнт оборотності запасів	8,28	6,98	6,06	-2,22
Тривалість обороту запасів, дні	44,09	52,30	60,19	16,1
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,62	4,11	4,29	0,67
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, дні	100,82	88,71	85,01	-15,81
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,41	1,19	0,94	-0,47
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, дні	259,53	305,58	389,18	129,65

Негативна тенденція спостерігалася також щодо оборотних активів. Коефіцієнт їх оборотності скоротився з 1,62 до 1,42, а тривалість обороту збільшилася до 256,66 дня, що свідчить про зниження швидкості перетворення оборотних активів у грошові кошти. Аналогічна ситуація характерна і для запасів: коефіцієнт їх оборотності зменшився на 2,22, а тривалість обороту зросла на 16,1 дня, що може вказувати на накопичення запасів та зниження ефективності управління ними.

Водночас позитивною тенденцією є зростання коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості з 3,62 до 4,29 та скорочення строку її погашення на 15,81 дня. Це свідчить про покращення розрахункової дисципліни споживачів і прискорення надходження коштів від дебіторів.

Натомість коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості знизився з 1,41 до 0,94, а тривалість її обороту зросла до 389,18 дня, що свідчить про уповільнення розрахунків із кредиторами та зростання залежності підприємства від залучених коштів.

Отже, результати аналізу ділової активності вказують на погіршення ефективності використання капіталу та оборотних активів МКП «Чернівцітеплокомуненерго», що негативно впливає на його фінансову стійкість і фінансову безпеку. Водночас покращення оборотності дебіторської заборгованості є позитивним фактором, який сприяє підвищенню ліквідності підприємства.

Розглянемо фінансові результати діяльності підприємства, представлені у таблиці 2.12.

Аналіз фінансових результатів діяльності МКП «Чернівцітеплокомуненерго» за 2023–2025 роки свідчить про наявність суттєвих проблем у забезпеченні прибутковості та фінансової стійкості підприємства. Протягом досліджуваного періоду спостерігалось зростання чистого доходу від реалізації продукції з 335321 тис. грн у 2023 році до 397820 тис. грн у 2025 році, тобто на 62499 тис. грн, або 18,64 %. Це свідчить про збільшення обсягів реалізації послуг підприємства.

Водночас собівартість реалізованої продукції також мала тенденцію до зростання і збільшилася на 77815 тис. грн, або 14,94 %, досягнувши у 2025 році 598746 тис. грн. Оскільки темпи зростання витрат залишалися значними, підприємство протягом усього періоду отримувало валовий збиток. У 2025 році його обсяг становив 200926 тис. грн, що на 15316 тис. грн, або 8,25 %, більше порівняно з 2023 роком. Це свідчить про перевищення виробничих витрат над доходами від реалізації.

Таблиця 2.12

Фінансові результати діяльності МКП «Чернівцітеплокомуненерго»
за 2023-2025 років

Активи	На кінець року, тис. грн.			Відхилення(+,-) 2025 до 2023 рр.	
	2023	2024	2025	тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	335321	411717	397820	62499	18,64
Собівартість реалізованої продукції	520931	560201	598746	77815	14,94
Валовий збиток	185610	148484	200926	15316	8,25
Інші операційні доходи	55804	20072	22466	-33338	-59,74
Адміністративні витрати	13917	14881	16707	2790	20,05
Інші операційні витрати	13225	10415	10186	-3039	-22,98
Збиток від операційної діяльності	156948	153708	205356	48408	30,84
Інші фінансові доходи	1364	5088	5137	3773	276,61
Інші доходи	6351	6058	3858	-2493	-39,25
Фінансові витрати	30304	11351	18588	-11716	-38,66
Інші витрати	7689	3175	6627	-1062	-13,81
Збиток до оподаткування	187226	157088	221573	34347	18,35
Витрати з податку на прибуток	4684	1197	1305	-3379	-72,14
Чистий збиток	191910	155891	220268	28358	14,78

Негативною тенденцією стало суттєве скорочення інших операційних доходів - на 33338 тис. грн, або 59,74 %, що обмежило можливості підприємства компенсувати збитковість основної діяльності. Адміністративні витрати за аналізований період зросли на 20,05 %, тоді як інші операційні витрати дещо скоротилися. У результаті збиток від операційної діяльності у 2025 році досяг 205356 тис. грн, що на 30,84 % більше, ніж у 2023 році.

Позитивним аспектом є зростання інших фінансових доходів більш ніж у 2,7 раза, а також скорочення фінансових витрат на 38,66 %, що певною мірою

зменшило негативний вплив боргового навантаження на фінансовий результат підприємства. Проте цього виявилось недостатньо для покращення загального фінансового стану.- 220268 тис. грн, що відповідно на 18,35 % та 14,78 % перевищує показники 2023 року. Це свідчить про погіршення результативності господарської діяльності підприємства та наявність загроз його фінансовій безпеці.

Отже, результати аналізу підтверджують, що діяльність МКП «Чернівцітеплокомуненерго» упродовж 2023–2025 років залишалася збитковою. Основними причинами такого стану є високий рівень собівартості послуг, значні операційні витрати та недостатній рівень доходів для покриття витрат. Це негативно впливає на фінансову стійкість, ліквідність і платоспроможність підприємства. У зв'язку з цим підприємству необхідно посилити контроль за витратами, підвищити ефективність використання ресурсів та впроваджувати заходи щодо оптимізації фінансово-господарської діяльності з метою зміцнення фінансової безпеки.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

МКП «ЧЕРНІВЦІТЕПЛОКОМУНЕНЕРГО»

3.1. Основні загрози фінансовій безпеці підприємства та їх вплив на його діяльність

Фінансова безпека підприємства є однією з ключових умов його стабільного функціонування та довгострокового розвитку. Вона характеризує здатність суб'єкта господарювання забезпечувати ефективне формування, розподіл і використання фінансових ресурсів, підтримувати платоспроможність, фінансову стійкість та протидіяти негативному впливу внутрішніх і зовнішніх чинників. У сучасних умовах господарювання підприємства функціонують у середовищі підвищеної економічної нестабільності, що супроводжується значним рівнем ризиків та невизначеності. Саме тому важливого значення набуває своєчасне виявлення загроз фінансовій безпеці та оцінка їх впливу на результати діяльності підприємства.

Загрози фінансовій безпеці підприємства являють собою сукупність факторів і умов, які можуть негативно впливати на фінансовий стан підприємства, знижувати рівень його ліквідності, платоспроможності, прибутковості та фінансової стійкості. Вони можуть виникати як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі підприємства. В умовах ринкової економіки ефективне управління фінансовою безпекою передбачає не лише реагування на вже існуючі проблеми, а й прогнозування потенційних ризиків та запобігання їх негативним наслідкам.

Однією з найсуттєвіших зовнішніх загроз фінансовій безпеці підприємств в Україні є макроекономічна нестабільність. Високий рівень інфляції, коливання валютного курсу, нестабільність фінансового ринку та зниження платоспроможності населення негативно впливають на результати

діяльності підприємств. Інфляційні процеси призводять до зростання собівартості продукції та послуг, підвищення вартості енергоносіїв, матеріалів і ресурсів, що, у свою чергу, знижує рівень прибутковості підприємства. Для комунальних підприємств особливо актуальною є проблема невідповідності тарифів фактичним витратам, що призводить до накопичення збитків і дефіциту фінансових ресурсів.

Значний негативний вплив на фінансову безпеку підприємств мають також воєнні дії та загальна соціально-економічна нестабільність у державі. Воєнний стан в Україні супроводжується порушенням логістичних зв'язків, зростанням витрат на виробництво та транспортування, скороченням інвестиційної активності та підвищенням ризиків неплатежів. Крім того, зниження ділової активності населення та суб'єктів господарювання негативно впливає на рівень доходів підприємств і погіршує їх фінансові результати. Для підприємств сфери теплопостачання додатковою проблемою є необхідність підтримання безперебійного функціонування критичної інфраструктури в умовах підвищених ризиків.

Суттєвою зовнішньою загрозою є також недосконалість податкової та тарифної політики держави. Часті зміни законодавства, нестабільність нормативно-правової бази та складність механізмів державного регулювання ускладнюють процес фінансового планування та знижують прогнозованість діяльності підприємства. У сфері комунального господарства важливою проблемою залишається невчасне відшкодування різниці в тарифах, що призводить до нестачі обігових коштів та посилення фінансової залежності підприємств від зовнішніх джерел фінансування.

У сучасних умовах функціонування комунальних підприємств забезпечення належного рівня фінансової безпеки є однією з ключових передумов стабільної та безперебійної діяльності. Для МКП «Чернівцітеплокомуненерго», яке здійснює теплопостачання та гаряче водопостачання населенню, бюджетним установам та іншим споживачам міста Чернівці, питання фінансової безпеки має особливе значення, оскільки

підприємство належить до об'єктів критичної інфраструктури. Результати проведеного аналізу свідчать, що на фінансову безпеку підприємства впливає комплекс зовнішніх і внутрішніх загроз, які негативно позначаються на його фінансовій стійкості, ліквідності, платоспроможності та ефективності господарської діяльності.

Однією з основних загроз фінансовій безпеці МКП «Чернівцітеплокомуненерго» є хронічна збитковість діяльності підприємства. Аналіз фінансових результатів показав, що протягом 2023–2025 років підприємство залишалося збитковим, а обсяг чистого збитку у 2025 році становив 220268 тис. грн. Незважаючи на зростання чистого доходу від реалізації послуг, підприємство не змогло забезпечити покриття витрат, оскільки собівартість реалізованої продукції значно перевищувала обсяги доходів. Така ситуація негативно впливає на фінансову стійкість підприємства, зменшує обсяг власного капіталу та обмежує можливості самофінансування. Постійна збитковість також знижує рівень інвестиційної привабливості підприємства та підвищує ризик виникнення кризових фінансових ситуацій у майбутньому.

Важливою загрозою є високий рівень залежності підприємства від позикового капіталу. У структурі джерел фінансування МКП «Чернівцітеплокомуненерго» переважають позикові кошти, частка яких у 2025 році становила 77,04 %. Така тенденція свідчить про посилення фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та зростання боргового навантаження. Значні обсяги кредиторської заборгованості підвищують ризик втрати фінансової стійкості та ускладнюють процес забезпечення належного рівня ліквідності. Крім того, збільшення строків погашення кредиторської заборгованості свідчить про наявність проблем із своєчасним виконанням фінансових зобов'язань.

Суттєвою проблемою для підприємства є низький рівень ліквідності та платоспроможності. Проведений аналіз показників ліквідності засвідчив, що коефіцієнти абсолютної, швидкої та загальної ліквідності протягом

досліджуваного періоду були значно нижчими за нормативні значення. Зокрема, коефіцієнт загального покриття у 2025 році становив лише 0,35 при нормативному значенні 2–2,5. Це свідчить про недостатність оборотних активів для покриття поточних зобов'язань та вказує на високий ризик втрати платоспроможності. Недостатній рівень ліквідності негативно впливає на фінансову безпеку підприємства та може призводити до затримок у розрахунках із постачальниками, працівниками та бюджетом.

Однією з ключових зовнішніх загроз для МКП «Чернівцітеплокомуненерго» є постійне зростання вартості енергоносіїв і матеріальних ресурсів. Діяльність підприємства безпосередньо залежить від цін на природний газ, електроенергію та інші ресурси, необхідні для виробництва теплової енергії. Підвищення тарифів на енергоносії призводить до зростання собівартості послуг, що негативно впливає на фінансові результати діяльності підприємства. Водночас система державного регулювання тарифів не завжди забезпечує своєчасне відшкодування фактичних витрат підприємства, що створює дефіцит фінансових ресурсів та підвищує ризик накопичення збитків.

Значний негативний вплив на фінансову безпеку підприємства мають також макроекономічна нестабільність та воєнний стан в Україні. Воєнні дії супроводжуються зростанням інфляції, порушенням логістичних зв'язків, нестабільністю ринку енергоресурсів та підвищенням загального рівня економічної невизначеності. У таких умовах підприємство змушене функціонувати в умовах постійного зростання витрат та обмежених можливостей залучення інвестиційних ресурсів. Крім того, зниження платоспроможності населення негативно впливає на рівень розрахунків споживачів за послуги теплопостачання, що призводить до зростання дебіторської заборгованості.

Окремою загрозою для фінансової безпеки підприємства є уповільнення ділової активності та зниження ефективності використання ресурсів. Проведений аналіз показав скорочення коефіцієнта оборотності капіталу та

оборотних активів, а також збільшення тривалості їх обороту. Це свідчить про уповільнення обігу фінансових ресурсів та зниження ефективності їх використання. Особливо негативним є збільшення тривалості обороту кредиторської заборгованості, що вказує на погіршення стану розрахунків із кредиторами та посилення фінансової залежності підприємства.

Суттєвою внутрішньою проблемою є також недостатній рівень фінансового резервування та обмежені можливості формування резервного капіталу. Аналіз структури власного капіталу показав, що резервний капітал підприємства залишається незначним, що знижує здатність підприємства протистояти непередбачуваним фінансовим ризикам і кризовим ситуаціям. За відсутності достатнього резерву підприємство стає більш вразливим до негативного впливу зовнішніх факторів та коливань фінансового середовища.

Важливою загрозою для фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» є також високий рівень зношеності основних засобів та необхідність значних капітальних вкладень у модернізацію теплового господарства. Незважаючи на зростання обсягів незавершених капітальних інвестицій, підприємство потребує значних фінансових ресурсів для оновлення котелень, теплових мереж та обладнання. Недостатній рівень технічного оновлення може призвести до зростання втрат теплової енергії, підвищення експлуатаційних витрат та погіршення якості послуг.

Таким чином, фінансова безпека МКП «Чернівцітеплокомуненерго» перебуває під впливом комплексу взаємопов'язаних загроз, серед яких найбільш суттєвими є збитковість діяльності, низький рівень ліквідності, висока залежність від позикового капіталу, зростання собівартості послуг, економічна нестабільність та недостатня ефективність використання ресурсів. Наявність зазначених проблем негативно впливає на фінансову стійкість підприємства та обмежує можливості його стабільного розвитку. У зв'язку з цим важливим завданням є розробка та впровадження ефективних заходів щодо зміцнення фінансової безпеки підприємства, оптимізації структури

капіталу, підвищення ефективності діяльності та забезпечення стабільного фінансового стану.

3.2. Шляхи зміцнення фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго»

Забезпечення належного рівня фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» є важливою передумовою стабільного функціонування підприємства, підтримання його платоспроможності та ефективного виконання основних функцій у сфері тепlopостачання міста Чернівці. Проведений аналіз фінансового стану підприємства засвідчив наявність низки проблем, пов'язаних із високим рівнем збитковості, недостатньою ліквідністю, значною залежністю від позикового капіталу та низькою ефективністю використання фінансових ресурсів. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки комплексу заходів, спрямованих на зміцнення фінансової безпеки підприємства та підвищення ефективності його фінансово-господарської діяльності.

Одним із ключових напрямів зміцнення фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» є підвищення рівня прибутковості та скорочення збитковості діяльності підприємства. Проведений аналіз показав, що основною причиною збитковості є перевищення собівартості послуг над доходами від їх реалізації. У зв'язку з цим важливим завданням є оптимізація витрат підприємства. Насамперед це стосується скорочення витрат на енергоносії шляхом модернізації обладнання, впровадження енергоощадних технологій та підвищення енергоефективності теплових мереж. Значна частина теплових втрат виникає через зношеність інженерної інфраструктури та застаріле обладнання, що потребує оновлення. Реалізація програм технічної модернізації дозволить зменшити витрати на виробництво теплової енергії та підвищити економічну ефективність діяльності підприємства.

Важливим напрямом підвищення фінансової безпеки є вдосконалення тарифної політики. Однією з проблем діяльності підприємства є невідповідність чинних тарифів фактичним витратам на виробництво та постачання теплової енергії. У зв'язку з цим підприємству доцільно здійснювати постійний моніторинг витрат і подавати економічно обґрунтовані розрахунки тарифів до органів місцевого самоврядування та державного регулювання. Важливим є також забезпечення своєчасного відшкодування різниці в тарифах з боку держави, оскільки затримки таких компенсацій негативно впливають на ліквідність і фінансову стійкість підприємства.

Суттєве значення для зміцнення фінансової безпеки має підвищення рівня ліквідності та платоспроможності підприємства. Проведений аналіз показав критично низькі значення коефіцієнтів ліквідності, що свідчить про недостатність оборотних активів для покриття поточних зобов'язань. Для покращення ситуації підприємству необхідно посилити контроль за рухом грошових коштів, удосконалити систему фінансового планування та забезпечити оптимізацію структури оборотних активів. Особливу увагу слід приділити скороченню дебіторської заборгованості, оскільки значна частина фінансових ресурсів підприємства відволікається у розрахунки зі споживачами.

У цьому контексті важливим заходом є вдосконалення системи роботи з боржниками. Підприємству доцільно посилити претензійно-позовну роботу, впроваджувати сучасні електронні сервіси контролю розрахунків та стимулювати своєчасну оплату послуг споживачами. Ефективним інструментом може бути укладення договорів реструктуризації заборгованості для населення та інших категорій споживачів. Скорочення дебіторської заборгованості сприятиме прискоренню оборотності коштів і підвищенню ліквідності підприємства.

Одним із пріоритетних напрямів зміцнення фінансової безпеки є оптимізація структури капіталу підприємства. Аналіз показав значну частку позикового капіталу у структурі джерел фінансування, що свідчить про

високий рівень фінансової залежності. У зв'язку з цим підприємству необхідно поступово зменшувати боргове навантаження та збільшувати частку власного капіталу. Досягти цього можливо шляхом підвищення ефективності господарської діяльності, скорочення збитків та залучення додаткових джерел фінансування інвестиційних проєктів без надмірного зростання кредиторської заборгованості.

Важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки підприємства відіграє удосконалення системи управління витратами. Для МКП «Чернівцітеплокомуненерго» особливого значення набуває впровадження сучасних методів фінансового контролю та бюджетування. Формування системи оперативного контролю за витратами дозволить своєчасно виявляти неефективні витрати та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Доцільним є також проведення регулярного фінансового моніторингу та аналізу відхилень фактичних показників від планових.

Одним із ключових факторів підвищення фінансової безпеки є модернізація основних засобів та оновлення матеріально-технічної бази підприємства. Аналіз необоротних активів засвідчив значний обсяг незавершених капітальних інвестицій, що свідчить про реалізацію заходів щодо оновлення інфраструктури. Однак для досягнення суттєвого економічного ефекту необхідно активізувати інвестиційну діяльність і забезпечити завершення розпочатих проєктів модернізації. Впровадження енергоощадного обладнання та автоматизованих систем управління теплопостачанням дозволить скоротити втрати теплової енергії, знизити експлуатаційні витрати та підвищити якість послуг.

Перспективним напрямом зміцнення фінансової безпеки є залучення інвестиційних ресурсів та міжнародної технічної допомоги. У сучасних умовах підприємства комунальної сфери мають можливість брати участь у грантових програмах, проєктах міжнародних фінансових організацій та програмах енергомодернізації. Залучення додаткових інвестицій дозволить реалізувати масштабні проєкти реконструкції теплових мереж та підвищити

енергоефективність підприємства без значного збільшення боргового навантаження.

Важливим заходом забезпечення фінансової безпеки є вдосконалення системи фінансового менеджменту та внутрішнього контролю. Підприємству необхідно впроваджувати сучасні методи управління фінансовими ризиками, здійснювати постійний моніторинг фінансового стану та прогнозування можливих загроз. Важливого значення набуває автоматизація фінансово-аналітичних процесів, що дозволить підвищити оперативність прийняття управлінських рішень і забезпечити ефективний контроль за використанням фінансових ресурсів.

Суттєву увагу слід приділити розвитку кадрового потенціалу підприємства. Ефективність системи фінансової безпеки значною мірою залежить від професійного рівня управлінського персоналу та працівників фінансових служб. У зв'язку з цим доцільним є проведення підвищення кваліфікації працівників, впровадження сучасних методів фінансового управління та вдосконалення системи мотивації персоналу.

Крім того, важливим напрямом зміцнення фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» є розвиток цифрових технологій та інформаційних систем управління. Використання сучасних програмних продуктів для обліку, аналізу та контролю фінансових потоків сприятиме підвищенню прозорості фінансової діяльності підприємства та дозволить оперативно виявляти ризики. Автоматизація процесів обліку й розрахунків зі споживачами також сприятиме покращенню платіжної дисципліни та зменшенню дебіторської заборгованості.

Для узагальнення запропонованих заходів щодо зміцнення фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» доцільно систематизувати основні напрями вдосконалення фінансово-господарської діяльності підприємства, очікувані результати їх реалізації та вплив на рівень фінансової безпеки (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Основні заходи щодо зміцнення фінансової безпеки
МКП «Чернівцітеплокомуненерго»**

Напрямок заходів	Зміст заходів	Очікуваний результат
Оптимізація витрат	Впровадження енергоощадних технологій, модернізація обладнання, скорочення теплових втрат	Зменшення собівартості послуг та скорочення збитків
Підвищення ліквідності	Посилення контролю за рухом грошових коштів, оптимізація структури оборотних активів	Підвищення платоспроможності та фінансової стійкості
Скорочення дебіторської заборгованості	Активізація претензійно-позовної роботи, реструктуризація боргів споживачів, автоматизація розрахунків	Прискорення оборотності коштів та покращення ліквідності
Оптимізація структури капіталу	Зменшення залежності від позикових коштів, нарощення власного капіталу	Підвищення фінансової незалежності підприємства
Удосконалення тарифної політики	Формування економічно обґрунтованих тарифів та контроль відшкодування різниці в тарифах	Забезпечення покриття витрат підприємства
Модернізація основних засобів	Оновлення котелень, теплових мереж та обладнання	Підвищення енергоефективності та якості послуг
Залучення інвестицій	Участь у грантових програмах та міжнародних проєктах	Розширення фінансових можливостей підприємства
Удосконалення фінансового менеджменту	Впровадження систем бюджетування, фінансового контролю та ризик-менеджменту	Підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами
Цифровізація управління	Автоматизація фінансового обліку та моніторингу розрахунків	Підвищення оперативності управлінських рішень
Розвиток кадрового потенціалу	Підвищення кваліфікації працівників фінансових служб	Покращення якості фінансового управління

Дані таблиці 3.1 свідчать, що забезпечення фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» потребує комплексного підходу, який охоплює як фінансові, так і організаційно-управлінські заходи. Реалізація запропонованих напрямів дозволить підвищити рівень фінансової стійкості підприємства, покращити ліквідність, скоротити збитковість діяльності та забезпечити ефективніше використання фінансових ресурсів. Крім того, модернізація матеріально-технічної бази та впровадження сучасних технологій сприятимуть зниженню витрат і підвищенню конкурентоспроможності підприємства у сфері комунальних послуг.

Таким чином, зміцнення фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» потребує реалізації комплексної системи заходів, спрямованих на підвищення прибутковості діяльності, оптимізацію структури капіталу, покращення ліквідності, модернізацію основних засобів та вдосконалення системи фінансового управління. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню фінансової стійкості підприємства, зниженню рівня фінансових ризиків та створенню передумов для його стабільного функціонування й розвитку в умовах сучасних економічних викликів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти забезпечення фінансової безпеки підприємства на прикладі МКП «Чернівцітеплокомуненерго». За результатами проведеного дослідження сформовано відповідні висновки щодо сучасного стану фінансової безпеки підприємства, чинників її формування та напрямів зміцнення в умовах нестабільного економічного середовища.

У першому розділі роботи розкрито економічну сутність фінансової безпеки підприємства як однієї з ключових складових його економічної безпеки та стабільного розвитку. Встановлено, що фінансова безпека характеризує рівень захищеності фінансових інтересів підприємства, його здатність забезпечувати фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність і ефективне використання фінансових ресурсів в умовах впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Узагальнення наукових підходів дозволило визначити, що фінансова безпека є комплексною економічною категорією, яка поєднує фінансову стійкість, ефективність управління ресурсами, здатність до адаптації та протидії ризикам.

У роботі досліджено основні складові фінансової безпеки підприємства та фактори її формування. Встановлено, що ключовими складовими фінансової безпеки є ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, прибутковість, ділова активність та ефективність управління фінансовими ризиками. Обґрунтовано, що на рівень фінансової безпеки підприємства впливають як зовнішні фактори - макроекономічна нестабільність, інфляція, зміни державного регулювання, воєнний стан та нестабільність енергетичного ринку, так і внутрішні - структура капіталу, ефективність фінансового менеджменту, рівень витрат, якість управління оборотними активами та організація фінансового контролю.

У першому розділі також узагальнено основні методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. Доведено, що найбільш

поширеними є індикаторний, інтегральний, ресурсно-функціональний та економіко-математичний підходи. Визначено, що комплексна оцінка фінансової безпеки повинна базуватися на системі показників ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності та оборотності активів, що дозволяє своєчасно виявляти фінансові ризики та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

У другому розділі проведено оцінку фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго». Встановлено, що підприємство є важливим суб'єктом комунальної інфраструктури міста Чернівці, діяльність якого спрямована на забезпечення населення та установ послугами теплопостачання і гарячого водопостачання. Аналіз джерел формування капіталу показав, що загальний обсяг капіталу підприємства у 2023–2025 роках зростає і збільшився на 36,41 %, що свідчить про розширення масштабів діяльності та нарощення ресурсного потенціалу підприємства. Водночас структура капіталу характеризується суттєвим переважанням позикових коштів. Частка позикового капіталу у 2025 році досягла 77,04 %, тоді як частка власного капіталу скоротилася до 22,96 %. Це свідчить про високий рівень фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та підвищення ризику фінансової нестійкості.

Дослідження складу власного капіталу засвідчило позитивну тенденцію щодо зростання зареєстрованого капіталу, що вказує на підтримку підприємства з боку власника та зміцнення його майнової бази. Проте негативним чинником є значне збільшення обсягів непокритого збитку, який у 2025 році досяг критичного рівня. Це свідчить про накопичення фінансових втрат та зниження можливостей самофінансування підприємства. Крім того, низький рівень резервного капіталу свідчить про недостатню сформованість фінансових резервів для покриття ризиків та можливих збитків.

Аналіз позикового капіталу показав, що основну частку у структурі зобов'язань стабільно займає кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Також суттєво зросли поточні зобов'язання та інші

короткострокові борги підприємства. Це свідчить про підвищення фінансового навантаження та зростання ризику втрати платоспроможності. Водночас скорочення частки довгострокових зобов'язань можна оцінити позитивно, оскільки це дещо знижує довгостроковий борговий тиск на підприємство.

Оцінка показників фінансової стійкості засвідчила неоднозначний стан підприємства. З одного боку, спостерігалось покращення коефіцієнта фінансової стабільності та певне зростання фінансової незалежності у 2024 році. З іншого боку, у 2025 році відбулося погіршення окремих показників, зокрема зниження коефіцієнта фінансової незалежності та коефіцієнта мобільності капіталу. Особливо негативним фактором є від'ємне значення власного оборотного капіталу, що свідчить про дефіцит власних ресурсів для фінансування поточної діяльності та підвищує ризик виникнення проблем із ліквідністю.

Дослідження структури активів підприємства засвідчило переважання необоротних активів у загальному обсязі майна. Протягом 2023–2025 років спостерігалось зростання вартості основних засобів та незавершених капітальних інвестицій, що свідчить про реалізацію заходів із модернізації матеріально-технічної бази підприємства. Водночас аналіз ліквідності та платоспроможності показав критично низькі значення коефіцієнтів абсолютної, швидкої та загальної ліквідності, які протягом усього періоду були значно нижчими за нормативні значення. Це підтверджує наявність проблем із забезпеченням поточної платоспроможності підприємства та високий ризик втрати фінансової стійкості.

У процесі аналізу результативності та ефективності господарської діяльності встановлено, що МКП «Чернівцітеплокомуненерго» упродовж 2023–2025 років залишалося збитковим. Незважаючи на зростання чистого доходу від реалізації послуг, підприємство не забезпечило покриття витрат, оскільки собівартість реалізованої продукції перевищувала обсяги доходів. Чистий збиток у 2025 році становив понад 220 млн грн, що свідчить про

погіршення фінансових результатів та наявність суттєвих загроз фінансовій безпеці підприємства.

Аналіз показників ділової активності засвідчив уповільнення оборотності капіталу, оборотних активів та запасів, що негативно впливає на ефективність використання ресурсів і фінансову стійкість підприємства. Водночас позитивною тенденцією стало прискорення оборотності дебіторської заборгованості, що свідчить про покращення розрахункової дисципліни споживачів.

Отже, фінансовий стан МКП «Чернівцітеплокомуненерго» характеризується наявністю суттєвих ризиків і проблем, пов'язаних із високою залежністю від позикового капіталу, недостатнім рівнем ліквідності, дефіцитом власного оборотного капіталу та збитковістю діяльності. Водночас підприємство має певний потенціал для покращення фінансового стану завдяки модернізації основних засобів, оновленню виробничої бази та покращенню розрахункової дисципліни споживачів. Це обумовлює необхідність розроблення та впровадження комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію структури капіталу, підвищення ефективності використання ресурсів, зниження витрат та зміцнення фінансової безпеки підприємства.

Проведений аналіз засвідчив, що фінансова безпека підприємства перебуває під впливом значної кількості зовнішніх і внутрішніх чинників, які негативно позначаються на рівні його фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та ефективності діяльності. Найбільш суттєвими загрозами для підприємства визначено хронічну збитковість діяльності, високу залежність від позикового капіталу, недостатній рівень ліквідності, зростання кредиторської заборгованості, підвищення вартості енергоносіїв, а також негативний вплив макроекономічної нестабільності та воєнного стану в Україні.

У результаті дослідження встановлено, що підприємство функціонує в умовах значного фінансового навантаження, що обмежує його можливості щодо самофінансування та забезпечення стабільного розвитку. Низькі

значення показників ліквідності свідчать про недостатність оборотних активів для своєчасного виконання поточних зобов'язань, а переважання позикового капіталу у структурі джерел фінансування підвищує рівень фінансової залежності та ризик втрати платоспроможності. Водночас уповільнення ділової активності, збільшення тривалості обороту капіталу та кредиторської заборгованості вказують на зниження ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.

З метою підвищення рівня фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» у роботі запропоновано комплекс заходів, спрямованих на покращення фінансового стану підприємства та підвищення ефективності його діяльності. Основними напрямками зміцнення фінансової безпеки визначено оптимізацію витрат, модернізацію основних засобів і теплових мереж, удосконалення тарифної політики, скорочення дебіторської заборгованості, підвищення ліквідності та платоспроможності, оптимізацію структури капіталу, а також впровадження сучасних методів фінансового менеджменту й ризик-менеджменту. Обґрунтовано, що реалізація заходів з енергомодернізації та впровадження енергоощадних технологій дозволить скоротити витрати на виробництво теплової енергії та знизити рівень збитковості діяльності підприємства.

Особливу увагу приділено необхідності залучення інвестиційних ресурсів, участі у міжнародних грантових програмах та цифровізації управлінських процесів. Впровадження сучасних інформаційних систем фінансового моніторингу та автоматизація обліково-аналітичних процесів сприятимуть підвищенню ефективності управління фінансовими потоками, покращенню контролю за розрахунками зі споживачами та своєчасному виявленню фінансових ризиків. Водночас удосконалення системи внутрішнього контролю та підвищення професійного рівня працівників фінансових служб створить передумови для прийняття більш обґрунтованих управлінських рішень.

Отже, забезпечення фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» потребує комплексного підходу, який поєднує фінансові, організаційні, технічні та управлінські заходи. Реалізація запропонованих напрямів дозволить підвищити фінансову стійкість підприємства, зміцнити його платоспроможність, знизити рівень фінансових ризиків і створити необхідні умови для стабільного функціонування та розвитку підприємства в умовах сучасних економічних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аранчій В. І., Томілін О. О., Дорогань-Писаренко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. РВВ ПДАУ, 2021. 300 с.
2. Бабайлов Василь & Шевченко, Інна & Курденко, Олександр. (2024). Удосконалення методологічних аспектів ризик-менеджменту. Економіка та суспільство. 10.32782/2524-0072/2024-64-69.
3. Бланк І. О. Управління фінансовою безпекою підприємства. Київ : Ніка-Центр, 2017. 784 с.
4. Близнюк, Т., Овсяченко, Ю., & Пересада, О. (2025). Фінансова безпека підприємств у контексті антикризового управління та стратегічного управління ризиками. *Modeling the development of the economic systems*, (1), 95–100. <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-13>
5. Буткевич Т. (2024). Сучасні загрози фінансовій безпеці підприємства. *Український економічний часопис*, (3), 22–26. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-3-3>
6. Бутенко В. В., Музика С. Є. Фінансова безпека підприємств у контексті глобальних трансформацій і воєнного стану. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2024. № 3(58). С. 114–123. DOI: 10.18524/2413-9998.2024.3(58).32891
7. Варналій З., Бондаренко С. Фінансова безпека підприємств України як чинник забезпечення їх фінансової стабільності. *Економіка і регіон*. 2022. № 4(87). С. 56–62. DOI: 10.26906/EiR.2022.4(87).2812.
8. Варналій З.С., Мехед А.М. Теоретико-методичні підходи до оцінки фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. Вип. 32. С. 203-211.
9. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення. Львів : Ліга-Прес, 2019. 386 с.

- 10.Власенко В. А. Концептуальний підхід до формування ефективного механізму управління фінансовою безпекою на підприємствах сфери бізнесу в умовах відновлення національної економіки. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2024. № 2(57). С. 98–107. DOI: 10.18524/2413-9998.2024.2(57).324500.
- 11.Гринюк Н. і Докієнко Л. 2021. Фінансова безпека підприємств України. *Scientia fructuosa*. 136, 2 (Квіт 2021), 79–93. DOI:[https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(136\)06](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(136)06).
- 12.Дроботя Я. А., Дорошенко О. О., Кравченко С. А., Михайлик С. І., Панкевич Р. І. Ризик-орієнтований підхід при управлінні фінансовою безпекою підприємства. Ефективна економіка, 2024, № 4. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.71>
- 13.Дроботя Я. А., Собчишин В. М., Гаращенко В. О. Фінансовий ризик незбалансованої ліквідності: оцінка та управління. Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки». 2020. № 1. С. 32–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnaeu_ekon_2020_1_5
- 14.Доценко І. О. Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства в процесі формування його фінансової безпеки. *Modern Economics*. 2020. № 20. С. 73–78. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V20\(2020\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-12).
- 15.Жигалкевич Ж. М., Кам'янська О. В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.
- 16.Журавльова І. Фінансовий менеджмент в сучасному вимірі. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, № 4 (2023). <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2023-4-188-204>
- 17.Заремба, С.. (2025). Ризик-менеджмент як складова механізму формування бюджету державних установ. Інвестиції: практика та досвід. 153-160. 10.32702/2306-6814.2025.8.153.
- 18.Іщенко Н. А. Фінансова безпека підприємства та методи її оцінювання. Бізнес Інформ. 2025. №7. С. 395–401. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-7-395-401>

- 19.Купира, М.І & Тарасюк, В.А. (2025). Специфіка управління фінансовими ризиками як одного із факторів впливу на розвиток підприємницьких структур. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 9-15. 10.32782/dees.19-2
- 20.Карбівський В. (2024). Сучасні підходи до дефініції «фінансова безпека підприємства». *Український економічний часопис*, (3), 53–57. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-3-9>
- 21.Кондратенко Н., Трембач Р. Теоретико-методичні основи управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів підприємницької діяльності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Економіка»*. 2024. № 34(62). С. 56–61. DOI: 10.25264/2311-5149-2024-34(62)-56-61.
- 22.Куценко О. (2022). Сутність та значення стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки промислових підприємств. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 312(6(2), 270-277. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-45](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-45)
- 23.Лесун С. . (2024). Фінансова безпека підприємств та її особливості в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, (3 (39), 341–352. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3\(39\)-341-352](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3(39)-341-352)
- 24.Марусяк Н. Л., Бак Н. А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 109–113. DOI: 10.32702/2306-6806.2022.2.109.
- 25.Марусяк Н. Л. Фінансові ризики та їх вплив на фінансовий стан підприємства. *Ефективна економіка*, № 1, 2024. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.39>
- 26.Марченко О.С. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник. Харків: Право, 2022. 246 с.
- 27.Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.

28. Орлик О. В. Класифікація та систематизація загроз фінансово-економічній безпеці підприємств. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. № 1(62). С. 106–115. DOI: 10.33987/vsed.1(62).2017.106-115.
29. Пасінович І.І., Гутак В.М. Фінансова безпека як складова економічної та корпоративної безпеки: теоретичний аспект. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. С. 1-10.
30. Пойда-Носик Н. Н. Науково-методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Вип. 1. С. 288–293. DOI: 10.31498/2225-6407.1.2013.16019.
31. Рожко О., & Нестеров Є. (2024). Теоретичні підходи до визначення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*, (65). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-79>
32. Седікова І., Седіков Д., & Коренман Є. (2022). Фінансова безпека підприємства: поняття та критерії оцінки. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (11), 86-94. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2022.11.12>
33. Середа, А. (2024). Особливості діагностики кризових станів підприємства в мирний час та в умовах війни. *Економіка та суспільство*, (69). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-65>
34. Ситник Н., Половко Д. Фінансова безпека підприємства в умовах війни: цілі, пріоритети й шляхи забезпечення. *Галицький економічний вісник, Тернопіль*. 2024. Том 91. № 6. С. 111–122.
35. Стефаник С. (2024). Фінансово-економічна безпека підприємства: сутність, значення та передумови виникнення. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки*, (3 (63), 118-122. <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2024-3-63-18>
36. Халіна В., Біланчук І. Складові фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», Серія «Економіка»: науковий журнал*. 2023. № 31(59). С. 42-47. [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-31\(59\)-42-47](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-31(59)-42-47)

- 37.Хаджинова О., Куртяник М. Теоретичні аспекти забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств України. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2018. Вип. 18. С. 186–192. DOI: 10.31498/2225-6407.18.2018.180186.
- 38.Шадура-Никипорець , Н. ., & Мініна, О. . (2025). Теоретичні підходи до змістовного наповнення категорії «фінансова безпека підприємства». *Науковий вісник Полісся*, (2 (31), 411–420. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-411-420](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-411-420)

Анотація

Гамага О. О. Фінансова безпека підприємства як складова його стабільного розвитку. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 - Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок. Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Чернівці, 2026. 71 с.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні засади фінансової безпеки підприємства, розкрито її сутність, складові елементи, чинники формування. Узагальнено методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. Проведено аналіз фінансової безпеки МКП «Чернівцітеплокомуненерго», досліджено особливості формування фінансових ресурсів, оцінено фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність, ділову активність та результати господарської діяльності підприємства. Запропоновано напрями підвищення фінансової безпеки підприємства, обґрунтовано заходи щодо зміцнення фінансової стійкості, підвищення ефективності використання ресурсів, оптимізації витрат і вдосконалення системи управління фінансами підприємства.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність, фактори впливу, фінансові ресурси, фінансові результати, оцінка фінансової безпеки.

Summary

Gamaga Oleksandr Financial security of the enterprise as a component of its stable development. Qualification work for obtaining the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 - Finance, banking, insurance and stock market. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2026. 71 с.

The qualification work explores the theoretical foundations of the financial security of the enterprise, reveals its essence, constituent elements, and factors of formation. Methodological approaches to assessing the level of financial security of the enterprise are generalized. An analysis of the financial security of the MCE «Chernivsiteplokomunenergo» is conducted, the features of the formation of financial resources are investigated, the financial stability, liquidity, solvency, business activity and results of the enterprise's economic activity are assessed. Directions for increasing the financial security of the enterprise are proposed, measures are justified to strengthen financial stability, increase the efficiency of resource use, optimize costs and improve the enterprise's financial management system.

Keywords: financial security, financial stability, liquidity, solvency, influencing factors, financial resources, financial results, assessment of financial security.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Олександр ГАМАГА

